171

LIBER FACETI

DAV. BREDA.

1499.

G

68

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 G 68

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 G 68

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 G 68

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 G 68

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 G 68

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 G 68

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 G 68

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 G 68

~~446.~~
171
g 68
GW. 9686
CA. 734

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 G 68

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 G 68

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 G 68

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 G 68

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 G 68

17

Liber faceti docens mores hominū. precipue iuuenuꝫ in ſupplemētū illoꝝ qui a catone erāt omiſſi iuuenib⁹ vtiles.

Koninklijke Bibliotheek te 's Hage

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 G 68

SEneca in libꝛo de
quattuoꝛ virtutibꝫ in caplꝰo de cõtinentia dicit.
Sermones vtiles magis ꝗ facetos ⁊ affabiles
ama. ⁊ rectos potius ꝗ obſecundãtes. In ſequē
tes igitur hãc auctoꝛitatē nõ curemus. ſi libellꝰ
pñs nõ rhetoꝛice ſiue multuꝫ oꝛnate loquatur.
ſed dumtaxat ea que ſunt dicenda dicat In pꝛincipio cuius (vt in ali
is) ſex queruntur per oꝛdinem ſcꝫ cauſa materialis. cauſa foꝛmalis. ef
ficiens ⁊ finalis. quis ſit titulus. ⁊ cui parte philoſophie ſupponitur.
Cauſa igitur materialis ſiue materia huius libꝛi ſunt moꝛes homi/
num ⁊ pꝛecipue iuuenum. non quidem omnes. ſed ſolum illi de qui/
bus cato nullam fecit mentionē. Cauſa foꝛmalis eſt duplex. ſcꝫ tracta
tus ⁊ tractãdi. Cauſa tractatus eſt modus diuiſiuus. Diuiditur nã/
ꝗ iſte liber in pꝛoemiũ ⁊ tractatũ. Pꝛoemiũ incipit ibi (Cũ nihil vti
lius) ⁊ tractatus incipit ibi (Cũ nihil abſqꝫ deo) qui quideꝫ tractatus
continet tria capitula. vt poſtea dicetur. Sed foꝛma tractandi ē mo/
dus pꝛocedendi. qui eſt metricus ⁊ hexameter ſiue heroicus. Fuit em̄
inuentum iſtud genus metroꝝ ad geſta heroum deſcribenda: vt Vir
gilius in libꝛo eneidos dicit. ſed tandē vſu noſtro ſic adoleuit vt quo
libet genere dicendi vnuſquiſqꝫ hoc metroꝛuꝫ genere vtatur. Cauſa
vero efficiens fuit quidam regens pariſius qui vt dicitur nominaba/
tur Facetus qui quandoqꝫ videbat ſcholares ſiue ſcholaſticos ſuos in
moꝛibus deficere nitebatur circa omnes moꝛes per dicta ⁊ documen
ta catonis eos redarguere. Et quia pluries non poterat auctoꝛitateꝫ
in catone reperire que defectui ſcholariuꝫ coaptaretur. ⁊ pꝛecipue ſta
tu eccleſie ⁊ menſe. meditatus eſt documenta aggregare omnia q̄ ſub
eodem catone in moꝛibus extiterant pꝛetermiſſa: quod ⁊ tandem per
fecit ⁊ nomine ſuo ſuum opus nominauit. Cauſa finalis eſt vt cato/
ne cum hoc libꝛo intellecto ⁊ memoꝛie commendato apud deum vel
pꝛoximum ſiue noſmetipſos nunqꝫ in moꝛibus vacillemus ſiue mo/
do erremus quoquo vt ſic finaliter ad felicitatem ꝑuenire valeamus
Titulus iſtius libꝛi eſt Incipit ethica moꝛoſi faceti. Et ſupponitur
philoſophie moꝛali. Solet em̄ communiter deſcribi Facetus eſt qui/
dam liber metricus a magiſtro faceto editus loquens de pꝛeceptis et
moꝛibus a catone in ſua ethica obmiſſis. Et dicitur facetus per ethi/
mologiam. quaſi fauens cetui, id eſt placens tam in dictis ꝗ in fac/
tis populo.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 G 68

Cum nihil vtilius humane crede ſaluti
Quā rerum nouiſſe modos ⁊ moribus vti
Quod minus exeq̄tur moroſi dogma catonis
Supplebo pro poſſe meo monitu rationis
Aſſint ergo rudes ſitientes pocula morum
Hinc fontem poterint haurire leporis odorum
Hic quoqꝫ cum fructu parit ortulus vndiqꝫ flores
Ex quibus indocti poterint excerpere mores.

Hic auctor ponit proemiū ſui libri. in quo ipſe oſtēdit que fuerit cauſa mouēs ipm ad hoc opus ꝑagendū dicens ſic. Cū ego facetus nō videā aliquid maioris cōmodi vel vtilitatis ⁊ maxime in iuueni/bus q̄ꝫ ſcire ⁊ cognoſcere modos rerum ⁊ vt rebus ſm debitos ⁊ ordinatos mores vtatur iuuenis quilibet nō monitus ab aliquo alio q̄ꝫ a rōne ⁊ a charitate conatus ſum pro poſſe meo aggregare ea morum documēta que moroſus cato obmiſerat. Et nō dico hoc ꝓpter iā adultos ⁊ intelligentes. ſed ꝓpter rudes q̄ neſciūt mores quos in pluribus locis debēt habere. Nā tales poterūt ab hoc libro extrahere mores q̄bus indigēt ſicut illi q̄ ſunt indigētes roſis ⁊ floribꝫ intrāt ortū ad h̄ extirpandū q̄d volūt habere Cōſtrue. o fili. cū ego facetus nihil ꝑ nō ⁊ aliq̄d. nō credo aliq̄d eē ſupple vtilius ſaluti humane. i. hoīs. q̄ꝫ nouiſſe. i. cognouiſſe. modos reꝝ ⁊ vti moribꝫ ego ſupplebo pro meo poſſe. ⁊ ſolo monitu rōis illud q̄d dogma catonis moroſi exeq̄tur minus. i. de quo cato nō loq̄tur. ergo rudes ſitiētes. i. volētes habere pocula moꝝ aſſint. i. intēdant q2 ipſi rudes ⁊ ignorātes poterūt hauri/re. i. extrahere. hinc. id eſt ab hoc libello. fontem. id eſt originem. odorum leporis. id eſt eloquētie. quoqꝫ. id eſt certe. hic ortulus. id eſt ille libellus. parit. id eſt tradit. vndiqꝫ. id eſt ab omni parte. flores cū fructu. ex quibꝫ indocti. id eſt inſipiētes. poterint. id eſt valebunt. excer/pere. id eſt extrahere. mores. id eſt modeſtiam.

Cum nihil abſqꝫ deo ſit proficui vel honoris
Primum regna dei queras in omnibus horis
Et ſic omne bonum tibi plenius adijcietur
Quiſque die ſeruit regnare deo perhibetur

Hic incipit tractatus qui diuidit in tres ꝑtes ſm q̄ ſunt tria capitula. In ꝑmo em̄ capitulo auctor determīat de his q̄ pertinent deo. In ſcd̄o de his que pertinent proximo. Et in tercio de his que ꝑtinēt ſibiipſi. Primum incipit hic. Cum nihil abſqꝫ deo. Scd̄m hic. Ru/ſticus eſt vere. Et terciū hic. A fumo ſtillante. In primo em̄ capitu/lo determinat de quo dictum eſt. Et tam in ꝑmo capitulo q̄ꝫ in alijs

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 G 68

ſemper procedit ꝑ binos ⁊ binos verſus. niſi forſitan vbi ſentẽtia ita ſe habet ꝙ expedit vt q̃ttuor ꝟſus iũgantur. ſed hoc ẽ raro. Dicit em̃ ſic in his qttuor ꝟſib⁹ p̃mis. ꝙ cũ ita ſit ꝙ nullũ ꝓficuũ ſiue cõmoduꝫ nulluſqꝫ honor poſſit eẽ abſqꝫ deo debemus p̃mo ⁊ añ oĩa. immo ſuꝑ oĩa querere regnũ dei ſcꝫ ꝑadiſum. qꝛ illo habito habebimus oĩa que poſſunt haberi. Et q̃ꝫtum ad hunc mundũ habebimus plenitudineꝫ bonoꝝ ſeruiẽdo deo ⁊ mãdatis ipſius obediẽdo. Nã quicũqꝫ ſeruit deo ille regnat ⁊ proſꝑatur in hoc mũdo. qꝛ q̇cquid eidẽ accidat deũ laudat ⁊ ſeip̃m cõtentatur. ſicut iob q̇ dicebat Si bona ſuſcepimus de manu dñi. mala quare nõ ſuſtineamus. dñs dedit dñs abſtulit ſicut dño placuit ita fcm̃ ẽ: ſit nomẽ dñi benedictũ Conſtrue. cũ nihil pro nõ ⁊ aliq̃d cũ aliq̃d ꝓficui vl' honoris nõ ſit abſqꝫ deo: tu queras primũ. i. p̃mo regna dei in oĩbus boris. ⁊ ſic om̃e bonũ adijciet. i. adiũgetur. tibi plenius. i. magis plene. nã q̇ſquis id ẽ quicũqꝫ ſeruit deo perhibetur. i. dꝛ regnare. Iuxta illud ſeruire deo regnare eſt cũ ipſo

Solum crede deum. quem credis ſemper adora
Et quicquid facias. quod ad ipſum ſpectat honora.

Hic auctor dicit ꝙ tu debes credere vnũ ſolũ deũ. q̇ eſt pater filius ⁊ ſpũſſcũs. ⁊ illũ adora ⁊ nõ idola vl' alias creaturas. ⁊ q̇cquid tu facias facere debes ꝓpter honorẽ dei ⁊ debes honorare oẽs res q̃ deo pertinẽt Cõſtrue. tu crede ſolũ id eſt vnũ deũ eẽ ⁊ nõ plures. ⁊ adora ſemꝑ. i. omni tꝑe illum quẽ credis eſſe deũ. ⁊ quicquid. i. quecunqꝫ facias honora illud quod ſpectat ad ipſum. id eſt ſibi pertinet.

Eccleſiam clerumqꝫ dei decorare labora
Et laudes vtriuſqꝫ tuo pro poſſe decora

Dicit ꝙ debes impendere honorem eccleſijs. ſcꝫ deponendo pileũ biretum. aut ea que in capite geris quãdo tranſis ante eccleſias. aut ante cruces ⁊ ante alias res ſacras. Similiter quãdo tu tranſis coraꝫ ſacerdotibus ⁊ alijs ꝑſonis dignis. ſemper de talib⁹ debes dicere q̃d bonum eſt ⁊ quod ad laudẽ ipſoꝝ ꝑtinet Conſtrue. tu labora decorare eccleſiam. qꝫ pro ⁊ clerũ dei. id eſt ſacerdotes. ⁊ decora pro tuo poſſe laudes vtriuſqꝫ ſcꝫ tam eccleſie q̃ꝫ ſacerdotum.

Sacro concello ſi quis ſedet atqꝫ moratur
Ni legat aut cantet aut offerat egrediatur

Nullus debet intrare in chorũ niſi velit facere vnũ de trib⁹ ſcꝫ vel offerre aliquid deo aut cantare aut aliq̃d boni legere Cõſtrue. ſi q̇s id eſt aliquis ſedet atqꝫ moratur ſacro cõcello. id eſt in choro. tal' ſupple egrediatur. ni pro niſi legat aut cantet aut offerat

Quã cito templa ſubis. recolas cur ſis homo natus
Aut lege vel canta. vel chriſto funde precatus.

Tu debes in introitu eccleſie memorari cur ſis natus hō. quia es homo natus es ad btās celi ſedes habēdas. ⁊ iō in eccl'a nō debes aliud facere niſi legere aut cātare aut chriſto p̄ces fundere Con. q̄ſcito ſubis tēpla. i. intras eccl'am. ⁊ recolas. i. memoreris cur ſis natus hō lege aut canta. aut funde p̄catus chriſto. i. deo orōnes dicas.

Quando deo ſeruis vtrūq₃ genu ſibi flecte
Aſt homini ſolum. reliquum teneas tibi recte

Tu debes dū es in eccl'a ⁊ ſeruis deo ſc₃ dicēdo horas vl' audiendo miſſam flectere genua. ⁊ ſi ſeruies hoībus. tu potes ſaltez p̄ncipibꝫ flectere vnicū genu. ⁊ reliquū nō flectere. ſed deo tu debes ābo genua flectere Con. qū tu ſeruis deo flecte ſibi vtrūq₃ genu Aſt ꝓ ſ₃ flecte hoī ſolū. i. vnicū genu. ⁊ teneas reliquū recte. i. nō curues aliud genu.

Quando ſacerdoti cultum famularis ad are
Ambabus manibus quicquid agas famulare

Tu debes ſeruire ſacerdoti in miſſa ambabꝫ manibꝫ. ⁊ non vnica tm̄. nā ſeruitiū vnius manus homī ⁊ creature ptinet ſeruitiū vero duarū deo ptinet Con. qū tu famularis. i. ſeruis ſacerdoti ad cultū are id eſt altaris. q̄cq̄d tu agas famulare. i. ſeruias ambabus manibus

Semper vtriq₃ tuo parere memento parenti
Sicq₃ eris in vita longeuus honore fruenti

Tu debes eē obediēs prī tuo ⁊ matri tue. nam hoc faciendo tu viues diu in proſperitate cū abundantia honoris. et hoc deo ꝑmittēti q̄ ita fieri p̄cepit Con. tu memēto parere. i. obedire ſꝑ vtriq₃ parenti tuo ſc₃ prī ⁊ mrī ſic eris lōgeuus vita. q₃ ꝑ et tu eris ſic fruēs honore

Non facias alijs. tibi quod fieri minime vis
Sic chriſto placidus ⁊ amicus habebere cuiuis

Tu nō debes facere alijs qd̄ nolles tibi fieri. nā ſic viuēdo placebis chriſto ⁊ oībus hoībus eris dilectus. Con. tu nō facias alijs hoībꝫ illud qd̄ mīme vis fieri tibi. tu habebere. i. habeberis. ſic. i. taliter placidus chriſto. i. placēs deo. ⁊ habeberis īnq₃ ſic. amicꝰ cuiuis. i. cuicūq₃

Sis humilis mediante modo nimium fugiatur
Qui nimis eſt humilis. hic ſtultus adeſſe putatur

Tu debes eſſe humilis apud deū ⁊ hoīes. q₂ nihil deo ⁊ hoībus magis diſplicet q̄₃ ſupbia. verūtamē ſ̄m ſtatū ⁊ gradū tuū debes ſeruare grauitatem cōdecentē tuo officio ⁊ ſtatui. ⁊ maxime apud tuos ſubditos. nā aliter ipſi nō tenerēt te pro ſupiore. ſed vt ſeruū ⁊ inferiorem. qd̄ ſtatim cōuerteretur in maximum tuū detrimentu₃. q₂ nimia familiaritas parit cōtemptū Con. tu ſis humilis. i. ſimplex mediante mō. q̄ nimis eſt humilis hic adeſſe putatur. ſtultus. id eſt fatuus

ab alio exp
alteri qt
o

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 G 68

Noli pꝛiuatus nimis aut affabilis eſſe
Qui nimis eſt pꝛiuatus eum vitare neceſſe

Tu debes eſſe ſociabilis inter oēs gētes. ⁊ maxime inter pares et
inferiores tuos. ſed tñ hoc fiat moderate. nā qñ quis eſt nimis pꝛiuа
tus. talis ꝓpter hoc ſtatim aut deſpicit alios aut deſpicitur ab alijs.
nā nimia familiaritas parit cōtemptū: vt dcm̄ eſt Con. tu noli eſſe
nimis ꝑuatus aut nimis affabilis. neceſſe ē vitare eū. ſcʒ qui talis eſt

Sis iuſtus qui iuſticie finaliter heret
Ipſius ſemen nunq̄ȝ panem ſibi queret

Tu debes eē iuſtus. nā hō iuſtus reddit tā deo q̄ȝ ꝓximo qđ ſuū ē
et de illo ſcribit in pſal. Nūq̄ȝ vidi iuſtū derelictū nec ſemē eius q̄rēs
panē Con. tu ſis iuſtus ſupple qꝛ qui heret id ē adheret iuſticie. fi/
naliter. nūq̄ȝ ꝓ nō ⁊ vnq̄ȝ ſemen ipſius nō queret vnq̄ȝ panem ſibi

Triplice fune fidem teneas. qui fidus habetur
Supꝛa multa vel hic aut in celis ſtatuetur

Tu debes habere fidē fixā in caritate tripl'r. ſcʒ erga deū tanq̄ȝ cre
atorē tuū ⁊ illū diligere ſupꝛa te. poſtea erga teipm̄ poſtponēdo boꝝ
na tꝑalia tibimetipſi. poſtremo erga ꝓximū tuū nō eū ledēdo in aliq̄.
qđ ſi tu feceris ſine dubio deus q̄ ē oīm retributoꝛ. aut in hoc ſeclo aut
in alio reddet tibi mercedē opoꝛtunā Con. tu teneas fideȝ triplicē
fune. ſcʒ erga deū teipm̄ ⁊ erga ꝓximū. nā ille q̄ habetur fidus ſtatue
tur ſupꝛa multa. vel hic. i. in hoc mūdo aut in celis. id ē poſt iſtā vitā.

Sis celer ad quemuis ſermonem percipiendum
Sis piger ad queuis verba relata loquendum

Tu dēs eē ſatis leuis ad quēlibet loquētē audiendū. verūtñ tu de
bes eē tardus ad referēdū ea q̄ audiſti. ⁊ h̄ maxīe qñ illa ſunt nullius
valoꝛis aut qñ v̄ſant circa dānū alicuius Con. tu ſis celer. i. leuis
ad ꝑcipiendū. i. audiendū quēuis. i. quēcūq̄ȝ ſermonem ſʒ tu ſis piger
ad loquēdū. i. referendū. queuis. i. q̄cūq̄ȝ v̄ba relata id ē tibi dicta

Ad veniam curras. ad vindictam pigriteris
Ad pacem pꝛoperes. ad iurgia ne gradieris

Si tu offendiſti aliquē nūq̄ȝ tibi ſit animus q̄etus niſi ꝑus pacē ⁊
cōcoꝛdiā obtineas. ſʒ ſi aliq̄s te offenderit aut malū aliud tibi intule
rit. nūq̄ȝ de eo vindictā q̄ras nā illa deus retinuit ⁊ hꝛē voluit ipo di
cēte. Mihi vindictā ⁊ ego retribuā. Sil'r ſi tu pacificare potes alis
quos litigātes ad hoc toto coꝛde ⁊ ope feſtinare dēs. ſed ſp̄ abſtineas
te a loco iurgij ⁊ nūq̄ȝ ſis cā litis. qꝛ illđ ē maloꝝ officiuȝ. Con. tu
curras ad veniā ſʒ pigriteris. i. tardū te reddas ad vindictā. ꝓperes. i.
feſtines ad pacē. ⁊ ne gradieris. i. nō introieris ad iurgia id eſt lites.

Omni tu tribue pro chriſti laude petenti
Si tibi res deſit. des verba benigne querenti

Tu debes dare de bonis tuis omni homini petenti tibi pro laude dei ⁊ in noīe chriſti. ⁊ ſi tu careas vñ tribuas. ſaltē da petēti vͣba benigna ⁊ nō rudia. ſcȝ dicēdo. o amice deus ſit vobis in auxiliuȝ q2 ſic mitigas corda pauperū Conſtrue. tu tribue id eſt dona de bonis tibi a deo datis omni petēti tibi pro laude chriſti. ſi res deſit tibi da querenti id eſt qui querit verba benigna. id eſt dulcia

Si dare vis placide dando tua munera ride
Si des plorando. perdes tua munera dando

Si tu vis aliquid alicui dare nō oſtendas faciē triſtem illi cui tu vis dare. immo oſtēdas letā ⁊ ridentē. nā aliter faciēdo iudicabit ſtatim ille cui dabis ꝙ tibi moleſtū eſt rem illā tradere. ⁊ ſi hoc conſideret nullas aut ſaltē paucas apud te habebit grates. Cōſtrue. Si tu vis dare placide. ride dando tua munera. nam ſi tu des aliqͦd plorando tu perdis tua munera dando ſuꝑple taliter

Obſequium preſtare tuum ſis cuiqȝ paratus
Retribuet. quia pro meritis aliquis tibi gratus

Tu debes eſſe ſemꝑ paratus ad faciendū oībꝫ ſeruitiū ⁊ placitū. nā licet multi ſunt ingrati ⁊ nō reddāt tibi ſcḋm merita. deus tñ ꝑ ſuā grām reddet retributōem pro oībus quibꝫ in vita tua bñfeceris. Cōſtrue. tu ſis ꝑatus id ē preꝑatus. ꝑſtare id eſt tribuere obſequium id eſt ſeruitiū cuiqȝ q2 aliquis gratus retribuet tibi pro meritis

Si tibi ſeruierit aliquis ſua premia tecum
Ne retinere diu cures. ſi diligis equum

Si tu habeas aliquē hominem famulantem ⁊ ſeruientez tibi. tu non debes retinere mercedem ſui oꝑis. nā ſcriptū eſt in teſtamēto veteri. Nō manebit apud te merces mercenarij tui vſqȝ in craſtinum. ⁊ ideo ſi diligis equitatem ſtatim redde ſeruientibus tibi quod debes Conſtrue. ſi aliquis ſeruierit tibi ne pro nō cures retinere diu tecū ſua ꝑmia ſi tu diligis equum. id eſt iuſticiam

Omni ſpiritui non credas. nam latet anguis
In verbis quis decipitur ſimplex cito ſanguis

Tu nō debes credere qͦcqͦd audis. nā multi hoīes ⁊ maxīe principes ꝓpter ruinā ⁊ facilē crudelitatē inciderūt in multa incōuenientia et multe ꝑſone ſimplices decepte fuerūt. q2 nimis faciliter dictis aliorū adheſerūt. ido caue ne qḋ audias faciliter ac immoderate credas Cōſtrue. tu nō credas oīni ſpūi. nā anguis id ē ſerpēs latet in verbis quis id eſt qͥbus ſimplex ſanguis id ē humilis homo cito decipitur

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 G 68

Sermo breuis veruſqȝ tuo procedat ab ore
Os mendax animam male vite priuat honore

Tu debes cauere ne vnqȝ in ſermone tuo ſis nimium prolixus. ⁊ ſuper omnia ne mendax reperiaris in verbis tuis. Nam os mendax occidit animam ſuam propter mendacium ⁊ totaliter priuat hominē ab omni honore Conſtrue. Sermo id eſt loquela breuis. qȝ pro et verus procedat ab ore tuo. os mendax priuat male. id eſt inique. animam hominis honore vite

Riſus ab ore tuo pius ⁊ rarus videatur
Per crebros riſus leuitas in corde notatur

Tu debes in rebꝫ tuis eſſe letus ⁊ hilaris. Nā vt ſcribitur in prouerbijs. animus gaudens etatē floridam facit. ſpiritus triſtis exſiccat oſſa. verūetiā nō debes ꝓpter gaudiū aliquod ad immoderatuȝ riſum moueri. nā qui immoderate aut muliebriter ridet ſtatim ſtultus eſſe iudicatur Conſtrue. Riſus videatur ab ore pius ⁊ rarus. leuitas notatur in corde per riſus crebros. id eſt nimis ſepe factos.

Ne rideas ſolus quia riſus ſolius oris
Prauus vel ſtultus reputatur in omnibus horis

Si tu rideas caueas ne rideas ſolus. Nā riſus ſolius oris. id ē vnius ſolius hoīs reputatur eſſe prauus vel ſtultus in omni tp̄e Conſtrue. Ne pro nō. rideas ſolus. qꝛ riſus ſolius oris reputatur omnibꝫ horis. id eſt in omni tempore eſſe prauus vel ſtultus

Nocte dieqȝ tuis tria ſunt adherentia coſtis
Immundus mundus curioſa caro. ferus hoſtis

Tu debes tam die qȝ nocte cauere ne cadas in pctm̄. nam habes tres inimicos qui non ceſſant te temptare ſcȝ carnē ꝓpriaȝ. hūc mūdū et diabolū. ⁊ ideo ſtude ad reſiſtendum eis Conſtrue. tria. id ē tres res. ſunt adherentia. id eſt adiuncta. tuis coſtis. i. corpori tuo. nocte. id eſt per noctē. qȝ pro et. die ſcȝ mūdus. immūdus. id eſt maculatus. caro tua curioſa ⁊ hoſtis ferus. id eſt crudelis indeſinenter

Hec ⁊ quicquid eis appendet odiſſe iuberis
Aſt quecūqȝ vides hec preter amare teneris

Ad bene reſiſtendū tribꝫ inimicis tu debes cauere ne ponas amorem tui animi in his tribus vel in aliquo illorū. ſed odio habeas quicquid dependet ex talibus. Omne vero reſiduū qđ nō dependet ex his tu potes amare Conſtrue. tu iuberis. i. p̄cipieris. odiſſe. i. odiuiſſe hec tria p̄dicta. ⁊ quicq̄d id ē quecūqȝ res: appendet id ē dependēs eſt ex his. Aſt teneris amare quecunqȝ vides preter hec

Celum. mors. orcus ⁊ quicquid deniqȝ poſſint
Ante tue mentis quocunqȝ meas oculos ſint

Ad ſeruandū te ne cadas in peccatū tu debes ſemper habere tria ante oculos tue mētis. ſcꝫ gaudia padyſi. mortē tuā. ⁊ dolores inferni. Nam memoria horū triū eſt cauſa vitandi plurima mala iō iſta nunqꝫ te preterant Conſtrue. Celum. id eſt gaudia padyſi. mors tua. orcus. id ē dolores inferni. ⁊ quicquid iſta tria poſſint pro te ſint ante oculos tue mentis quocunqꝫ meas id eſt ambulas.

Quid ſis quid fueris quid eris. ſemper memor eris
Sic minus atqꝫ minus peccatis ſubijcieris

Similiter ſi tu vis cauere a pctis tu debes meditari ꝙ tu es. q̄ tu es vnū corpus ſubiectū infinitis miſerijs. ꝙd fueris. nā tu fuiſti ex p/te pris ⁊ mris vna res fetidiſſima ⁊ abomiabilis. ꝙd eris. nam eſca ſetens p̄parata ꝟmib⁹. que ſi cōſideres ſeruabūt te a ꝑpetratōe multoꝝ delictorū Conſtrue. tu eris ſꝑ memor ꝙd ſis. ꝙd fueris. ꝙd eris. tu ſubijcieris. id eſt ſubiectus eris. ſic minus atqꝫ minus peccatis.

Si tibi contigerit aliquid promittere ſanctis
Solue libens ne te feriat vindicta tonantis

Si tu es in aliqua ſocietate ſcꝫ vel infirmitatis vel alterius rei. et ad te releuandum tu promittis deo aliquid vel eius ſcīs. caue ne deficias ad reddendū illud qd̄ ꝓmiſiſti. ne deterius aliqd tibi cōtingat Conſtrue. ſi contigerit. id eſt euenerit. tibi ꝓmittere aliqd ſanctis. tu libens. id eſt volens. ſolue illud quod promiſiſti. ne pro vt nō. vt vindicta tonātis id eſt dei. non feriat id eſt non percutiat te

Quere neceſſaria. ſed non cumulare labora
Sed cumules vbi ſuprema ſtatueris in hora

Propter pctm̄ ſuū fuit cōdemnatus adā pro ſe ⁊ ſuis. dicēte dn̄o In ſudore vultus tui veſceris pane tuo ⁊c̄. que poſtqꝫ vera ſunt tu debes laborare om̄i tpe debito ad habendū illud qd̄ eſt tibi nccāriū. ſed hoc tali mō ꝙ neminē ledas nec auarus dicaris. Sed ſi cumulare velis cumula bona ſpūalia ꝑ elemoſinas orōes ⁊ ieiunia Cōſtrue. tu quere necāria. i. res nccārias. ſed nō labora cumulare. id ē congregare bona tꝑalia. ſed cumules. id eſt congreges. vbi id ē in illo loco. in quo ſtatueris. id eſt ordinatus eris. in ſuprema hora. id eſt in fine vite

Vſuratorum. predonum. preſbiterorum
Caſtigatorum. mimorum. canonicorum
Natam vel viduam ne ducas. his quia dantur
Res male queſite. que iuſtius annihilantur

Si tu vis habere vxorem caue ne accipias filias hominū ſequentium. ſcꝫ vſurariorum latronum preſbiterorum. nec etiam illorū qui propter ſua demerita receperūt punitionem in publico. mimorū. ſcꝫ

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 G 68

illorum qui ducunt timpanum vel aliud inſtrumentum tale aut ca/
nonicorum. nam omnes non poſſunt aſſignare dotem ſuis filiabus
niſi de rebus male acquiſitis. de quibus tercius non gaudebit heres.
Con ſtrue. ne pro non. non ducas natam vel viduam horum ſe/
quentium. ſcꝫ vſurariorum. predonum. id eſt latronum. preſbiteroꝝ.
caſtigatorum. id eſt illorum qui penitentiam receperunt in publico.
mimorum id eſt illorum qui ducunt inſtrumenta ad corizandum.
aut canonicorum. quia res queſite id eſt acquiſite. male id eſt iniuſte.
dantur his ſupradictis. que res. id eſt que bona. annihilantur. id eſt
deperdantur. iuſtius. id eſt iuſto dei iudicio

Ne cupias fieri diues vel inops vtriuſqꝫ
Affectes medium. ſic tutus habeberis vſqꝫ

Si tu vis viuere feliciter in hoc mūdo eo mō quo poſſunt hoīes
feliciter viuere tu debes cauere ne fias diues. qꝛ hō diues nūqꝫ qͤſcit
etiā debes cauere ne decidas in nimiā paupꝑtatē ſed ſtatus ſecurior et
tutior eſt habere bona tp̄alia citra diuitias ⁊ vltra paupꝑtates et ſic v
triuſqꝫ tenes ⁊ mediū. Cōſtrue. Ne pro nō. nō cupias fieri diues vel
inops. id eſt paupꝑ. ſed affectes. id eſt deſideres. medium vtriuſqꝫ ⁊ tu
habeberis vtriuſqꝫ. i. vbiqꝫ. ſic. i. taliter. tutus. id eſt ſecurus.

Si vides aliquem caſurum ſiue cadentem
Non ride. ſed ei prebe te compatientem

Si tu videas aliquem cadentem aut propter ebrietatem debili/
tatem infirmitatem vel a caſu. tu non debes ridere ſicut multi faci/
unt qui letantur cum viderint aliquod damnum alijs euenire. ſed ad
talem debes currere ſubleuando eum. ⁊ debes inquirere ab eo ſi in a/
liquo fuerit leſus. ⁊ te eidem compatientem demonſtrare. Con/
ſtrue. Si tu videas aliquem caſurum. id eſt diſpoſitum ad cadendū
vel ſi videas aliquem cadentem non ride. ſed prebe te ei compatien/
tem. id eſt ſimul patientem.

Quicquid agas non pande tua ſecreta marite
Unde tibi naſci poſſint diſcrimina vite

Inter cetera caue ne manifeſtes ſiue reueles tua ſecreta vxori tue.
nā multis viris cōtigit ſe valde penitere. qꝛ ſua ſecreta reuelauerunt
vxoribꝫ ſuis. Nā quāto diſtrictius aliquis eas hortatur aliqͦd celare
tanto feruentius cupiūt illud reuelare. Cōſtrue. Quicquid. id eſt
quācunqꝫ rem agas ne pro nō. nō pande. id eſt nō manifeſta. ſecreta
tua marite. i. vxori tue. vnde. i. a qua pte. diſcrimina. id ē opprobria
vite tue. poſſint. i. valeant. naſci. id eſt euenire tibi

Quicquid agas non obijcias tua munera cuiqꝫ
Hic nos vſqꝫ mouet mentem mulieris iniquam

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 G 68

Si tu fecisti aliquod bonũ aliq̄bus ꝑsonis tu nõ debes vnq̄ꝫ ipsis improperare bonũ ꝑ te factũ. nã bñ facere postea peniteri de bñfacto est factũ vnius cordis muliebris Construe. Quicq̄d. i. quãcũq̄ꝫ rẽ agas. id est facias. nõ obijcias. id ẽ nõ improperes, cuiq̄ꝫ munera tua, hic mos. id est iste modus. mouet iniquã mentem mulieris

Si ſecretarum ſeriem vis noſcere rerum
Ebrius. inſipiens. pueri dicunt tibi verum

Si tu vis cognoſcere ordinẽ reꝝ ſecretaꝝ attẽdas tria hoĩm gñ̃a qui dicẽt tibi q̄cq̄d ſciãt Primo ebrij. nã ebrius nũq̄ꝫ reſpicit ad h̄ qđ profert. ⁊ ita leuiter ꝓfert ſuũ incõmodũ ſicut cõmodũ. Siľr homies stulti ⁊ fatui. ⁊ eodẽ mõ pueri. ⁊ iõ cauẽdũ ẽ a talibꝫ. Cõ. ſi tu vis noſ cere ſeriẽ. i. ordinẽ reꝝ ſecretaꝝ ebrius iſipiẽs ⁊ pueri dicũt tibi verũ;

Si quis in occurſum veniat vultu tibi grato
Teq̄ꝫ ſalutet eum tibi nil male velle putato

Hic ponitur vnus modus ꝑ quẽ tu poteris cognoſcere amicũ tu/ um ⁊ etiã que debes ſeruare apud eũ quẽ tibi vis fieri amicũ. Si vi/ des aliquẽ hoĩem venientem ad te directe. qui te ſalutauerit. tunc po teris cõſtanter dicere hic nõ venit ad nocẽdum mihi. Et eo modo face re debes apud eum quẽ ſperas amicũ tuũ Cõſtrue. Si quis. id est aliquis. veniat in occurſum tibi vultu grato. q̄ꝫ pro et. ⁊ ipſe ſalutet te nil pro nõ ⁊ aliquid. nõ putato eum velle il. mali. id ẽ malicioſe tibi

Mutis ⁊ tacitis vti nolito ſuſurris
Nam raro fundatur in his fidei bona turris

Tu nõ debes cõfidere in duobꝫ generibꝫ hoĩm ſcꝫ in illis q̄ nimi/ um loquũtur. nã tales aut ſtulti aut pueri aut ebrij eſſe dicũtur Nec etiam in illis qui maliciam eorũ occultando celãt. qđ in tꝑe iracũdie nimiũ atrociter reuelãt. quare nõ eſt in talibꝫ cõfidendũ. qꝛ etſi tales raro loquuntur. nunq̄ꝫ ſine damno aut aliorum vituperio loquũtur.

Cõſtrue. tu nolito vti ſuſurris. i. loquacibus. ⁊ nolito vti mutis et tacitis. nam bona turris fidei raro fundatur in his.

Diſce puer ſit ens (quem dat ſapientia) fontem
Clauſum quinq̄ꝫ ſeris. tenet hunc celſum ꝓpe montem
Doctorem reuerere tuum ſapientia prima eſt
Sic tibi dat clauem linguam quã dicis opimam
Querere recordare. retine. lege ſepe relecta
Sic omnes claues tibi dat ſapientia recta

Quinq̄ꝫ aſſignãtur eſſe claues ſapiẽtie. Prima ẽ honorarẽ docto rẽ ſuũ cũ timore ⁊ amore. Scđa eſt diſcere loq̄ ⁊ aſſignare dr̃iam in ter dictionẽ ⁊ dictionẽ aliq̃n rõne ortographie. aliq̃n ratione accẽtus Tercia eſt frequenter q̃rere ea que ignorantur. Quarta eſt memorie

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 G 68

cōmēdare ea qua quis ſciuit. Quinta eſt indefeſſe relegere ꝛ frequēta
re ꝛ in vſum cōtinuum cōuertere ea que qs ſciuit. Et iſte qnq̄ʒ claues
fingūtur a poetis fuiſſe in pede equi pegaſi. qui erat parſeo militi dū
ipſe equus ꝑcuſſit pede ſua montē heliconē. ex qua ꝑcuſſione ortus ē
fons muſaꝝ. de quib⁹ fonte ꝛ monte nō ceſſant loqui poete Con/
ſtrue. puer tu ſitiens diſce. id eſt addiſce fontē quē ſapiētia ipſa inquā
ſapientia. tenet hunc fontē clauſum quinq̄ʒ ſeris. id ē qnq̄ʒ clauibus.
prope montem celſum. id eſt altū. Sapientia dat ſic tibi primam cla
uem reuertere. id eſt honora tuū doctorē. id eſt tuū magiſtrum ꝛ ipſa
inq̄ʒ ſapientia. dat tibi clauem ſcdam. ſi dicas ea que diſcis. linguam
opimaꝫ. id eſt diſcretā. ꝛ poſt. quere ea ſupple qui neſcis pro tercia cla
ue. recordare ſiue retine pro quarta. ꝛ lege ſepe relecta pro quinta ꝛ vl
tima. ſapientia recta dat ſic tibi omnes claues.

Femineo nunq̄ʒ de ſexu praua loquare
Sed quācunq̄ʒ vides. pro poſſe tuo venerare

Tu nunq̄ʒ debes dicere aliqd turpe de muliere: nā ſunt aliqui q̄
nō poſſunt abſtinere niſi ab ore eorū verbū procedat turpe. ꝛ in iocis
ſiue serioſis aut alijs ludis ſemꝑ de mulierib⁹ mala loquuntur. ſed ſi
ſcipos inſpicerēt. proculdubio magis turpia viderēt Cōſtrue. nūq̄ʒ
pro nō ꝛ vnq̄ʒ. tu nō loquare. id eſt loquaris. vnq̄ʒ praua de ſexu femi
neo. id eſt de mulierib⁹. ſed pro tuo poſſe venerare. id eſt venerabeꝛis.
quācunq̄ʒ mulierem probam. vides id eſt inſpexeris.

Si tibi ſit coniunx ſemper parere parata
Excolat hanc veneretur amet tua gratia grata

Si tu habueris vxorē tibi obediētē debēs eā venerare. ꝛ deo grās
agere. q2 tales rare ſunt Con. ſi cōiūx ſit tibi ꝑata. i. preꝑata. parere
id ē obedire. ſꝑ tua grā grata. i. placēs. excolat hāc veneretur et amet.

Uſticus eſt vere. qui turpia de muliere
Dicit. nam vere ſumus omnes de muliere

Jſtud eſt ſcdm capl'm huius libri in quo auctor ponit documēta
circa ea que ſpectāt ad proximū. Et ꝑmo dicit ſic. ꝙ ſicut ꝑus iā ſemel
dictū eſt. nullus debet vnq̄ʒ praua loqui de muliere. qd hic maxie cō/
firmat aſſignādo rōem huius ſic dicēs. ꝙ ille ē vere ruſticus ꝛ non vr
banus q̄ turpia dicit de muliere. q2 nos oēs venimus a muliere. ido
malū dicēdo de ipſis noſipſos culpamus Cōſtrue. eſt vere ruſticus
qui dr turpia. i. res turpes de muliere. nā ꝟe nos ſum⁹ oēs de muliere.

Si tibi ſit coniunx lingua manuq̄ʒ rebellis
Ne ſecum damneris eam de iure repellis

Si tu habeas cōiugem tibi rebellē durā ꝛ auſterā. tu nō debes pa
ti ab ea. q2 ipſa tenetur a te pati. ꝛ iō ne ſꝑ ſecū maneas in rixis ꝛ iur/

gio eā potes repellere. tamē ne ꝓpter hoc cū ea poſſis damnari. primo corrige eā de vicijs ſuis. nā aliter tu poſſis eſſe cauſa ſui delicti Cō ſtrue. ſi cōiunx. id eſt vxor. ſit tibi rebellis lingua. id ē ꝑ linguā ſuā, tu repellis eā de iure ſcꝫ caſtigando. ne damneris ſecū id eſt cum ea

Si tibi ſit natus peccantem corrige natum
Neue ſuum gratis dicare fouere reatum

Si tu hēas filiū vl' filiā quē vl' quā videas vel ſcias male agere. tu debes inſtāter eos corrigere qꝛ aliter tu eēs cā ꝑditōis eoꝝ tā tpal'r q̄ꝫ ſpūal'r. iō caue ne vnq̄ꝫ incaſtigati euadāt. nā aliter teipꝫ cū ipis damnares Cō. ſi natꝰ. i. filiꝰ ſit tibi peccātē. i. delinq̄ntē corrige natū. i. filiū neue. ꝑ vt nō. dicare. i. dicaris fouere. i. nutrire ſuū reatū. i. ſuā culpaꝫ.

Si tibi ſit ſeruus hunc ſub pede ſemper habeto
Ne nimis elatus moueat tibi damna caueto

Si tu habeas vnū ſeruū vl' ācillā. tu dēs eos tenere ſubiectos tibi et obediētes. nā ſi tu ſis nimis fāiliaris cū ipis. ipi illico ſpnēt te. ⁊ q̄ peius ē ꝑ ſpaciū tpis inſurgēt cōtra te maximū tibi afferēdo p̄iudiciū Con. ſi ſeruus ſit tibi habeto hūc ſub pede. i. ſub dominio tuo. ne. ꝑ vt ⁊ n̄ vt ipſe elatꝰ nimis caueto: vt n̄ moueat tibi dāna. i. īferat tibi mala

Vſq̄ꝫ tuis facias vicinis q̄ tu ameris
Sic tibi mane bono dum queris habere frueris

Tu debes cauere ne alicui vnq̄ꝫ diſplicitū facias immo oibꝫ placitū pro tuo poſſe. nā cōmuniter dr. qđ ⁊ verū eſt. qꝛ qui bonū vicinuꝫ habet mane bonū poſſidet. iō facꝰ vt ameris ab oibꝫ ⁊ maxīe a vicinis tuis Conſtrue. tu facias q̄ tu ameris vſq̄ꝫ id ē vbicūq̄ꝫ a vicinis tuis. frueris ſic bono mane dum queris ſcꝫ illud bonum mane

Si qua nouerca tibi fuerit vel vitricus eſto
Gratus: vt allicias ipſos cum corde modeſto

Si tu habeas nouercā. hoc eſt ſi mater tua obijt. ⁊ pater tuus accepit aliā vxorē. Vel ſi habeas vitricū. hoc ē ſi pater tuus obijt ⁊ mater tua accepit aliū maritū. tu debes eſſe eiſdē benignus tāq̄ꝫ ꝓprius filius. nā hoc faciēdo tu alligabis eos amori tuo in eternū. Cōſtrue. Si qua id ē aliqua nouerca. vl' vitricus fuerit tibi eſto eis gratus vt allicias. id eſt attrahas corde modeſto. id eſt temperato.

Si tibi priuignus ſit tu ſibi confer honorem
Sic populi laudem matriſq̄ꝫ mereris amorem

Si tu habeas vnū fratrē ex ꝑte matris vel patris. ſed nō ex ꝑte amborū qui ſit ꝑor te natu ꝓpter honorē parentū tuoꝝ tu eū debes honorare ⁊ diligere. ac ſi ex ꝑte amboꝝ tuoꝝ parentū ille foret frater tuus vel ſoror tua. nā ſic faciendo habebis amorem vtriuſq̄ꝫ. Cōſtrue.

Si priuignus id eſt filius vxoris ſit tibi. tu confer eidem honorē tu
mereris id eſt eſt deſeruis. ſic laudem populi ⁊ amorem matris

Si videas fratres inter ſe bella gerentes
Neutri confer opem. ſed eorum corrige mentes

Si tu videas aliquos frēs vel vicinos ſiue ꝓpinquos habentes in
ter ſe aliquā diſcordiā nūꝙ̄ alteri eoꝝ faueas. nā ſuſtinēdo vnā ꝑtem
tu īcitas aliā in furorē maiorē. ſ3 ābas corrige ⁊ redargue. oſ̄ndēdo dā
na q̄ pn̄t euenire ꝓpter lites ⁊ iurgia. eos dulciter monēdo vt ceſſent ⁊
ſapientibꝫ ſe ſubmittāt Con. Si tu videas frēs gerētes bella inter
ſe. neutri. i. nulli. cōfer opē. i. iuuamē alteri. ſed corrige mentes eorum

Raro conuiua. ne conſumptis cito rebus
In breuibus fias mendicus inopſq́ȝ diebus

Licet ſit bonū ⁊ honeſtū qn̄q́ȝ petentes amicos ⁊ vicinos ſimul ſe
inueīre ad comedendū ⁊ bibēdū. tn̄ ſi hoc trāſeat in nimis frequētatā
cōſuetudinē ſtatī poterit cōuerti in maximū dānū q2 in talibꝫ fit ma
gna cōſumptio bonoꝝ. magna tp̄is ꝑditio ⁊ ocij aſſuefactio. qđ eſt in
detrimentū oīm. ideo ꝓhibetur ne ſequaris multū iſta cōuiuia Cō
ſtru. tu raro cōuiua. i. ne. ꝓ nō ⁊. et rebꝫ id ē bonis tuis cōſumptis cito
tu fias in breuibꝫ diebꝫ mendicus q́ȝ pro ⁊ inops. id eſt pauper

Te tua menſa colat. ſed non ſimulare ſuſurris
Dedecus eſt ſi diſcurrens aliena liguris

Quādo vis comedere aut bibere noli accedere ad menſam alienā
nā plus expones in vno prādio in mēſa aliena q́ȝ de tota die in mēſa
propria. ⁊ tu ſolus tantū in taberna in vno die expoſuiſſes q́ȝtum to
ta tua familia. ideo nunꝙ̄ aut raro dimittēdo ꝓpriam inſequaris mē-
ſam alterius Cōſtrue. tua menſa colat id eſt detineat te. ſed non ſi-
mulare id eſt aſſimulare. ſuſurris id eſt guloſis. dedecus eſt ſi diſcur-
rens liguris. id eſt guloſe comedis aliena ſcȝ cibaria.

Dum cibus extat in ore tuo potare caueto
In vaſis offare decet. non ore repleto

Quando comedendo adhuc habueris cibum in ore tuo nunꝙ̄ de
bes bibere. nā bibere cibo adhuc exiſtente in ore eſt modus valde ru-
ſticalis ⁊ vilis. ideo prius comedas ⁊ ad ſtomachū cibum mittas pri
uſquā ad bibendū ciphum aut vitrum capias. nam nullus debet fa
cere in ore ſuo offas. ſed ſolū in vaſe. qđ tamen facere videtur quando
ore repleto cibo ciphum ad bibendum accipis ⁊ bibis. Conſtrue.
caueto potare. cum pro quando. cibus extat in ore. decet id eſt decēs
eſt offare. id eſt offas facere in vaſis non ore repleto

Offat ore rudis: aſinus quoq́ȝ mingit in vndis

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 G 68

Decipis et cacabum ſi fruſta remorſa retundis

Aſinus ꝛ alie beſtie ſunt illius nature ꝙ in aquã quã bibunt min
gunt ꝛ ſtercorãt aliqñ. ꝛ ſicut illis reputatur vitupabile. ita ſilr apud
homines. quãdo vnus homo in ſocietate alioꝝ exiſtens iam comedit
panem vel offam. ꝛ iterũ panẽ vel offam quẽ vel quã iaȝ momordit
iterũ in ſcutellam vel diſcũ repoſuerit eſt vitupabile. ideo nõ eſt accipi
endũ de pane vel offa niſi ſm qȝ quis gratioſe comedere poteſt.
Conſtrue. aſinus rudis offat. id eſt offas facit in ore. quoqȝ pro et ipẽ
aſinus mingit in vndis id eſt in aquis. tu decipis id eſt teipm fallis.
ſi retundis fruſta remorſa in cacabum. intra vas extractum

Non panem quẽ vis in diſco mittere morde
Nec mappa tergas naſum madidum tibi ſorde

Si tu habeas vnũ fruſtum panis qȝ velis comedere intra diſcũ
ad capiendũ rem ſalſam vel aliã rem huiõi. tu debes cauere ne mor/
deas in pane qꝛ panis ſemel morſus nunqȝ ad menſam reuerti debet
Similiter ſi tu habeas naſum madidũ caue ne tergas illũ cũ mappa.
qꝛ hoc vile eſt Cõſtrue. Nõ morde panẽ quẽ vis mittere in diſcuȝ
nec tergas naſum madidũ tibi ſorde mappa id eſt cum mappa.

Ad menſam de nare tuo non extrahe rudis
Sordes cum digitis. ne videare rudis

Si tu ſis in menſa ꝛ ſentis te habere aliquas ſordes in naribus
tuis. caueas ne manibꝫ nudis extrahas a naribꝫ ſordes intus exiſten/
tes. ſed cũ naſi tergio aut veſte tua latenter mũda nares tuas. nã ali/
ter te omnes dicerẽt rudem ꝛ groſſum eſſe Cõſtrue. nõ extrahe de
nare tuo ad mẽſam nudis digitis ſordes. ne pro vt ꝛ nõ: vt nõ videa
re id eſt videaris. rudis id eſt groſſus vel indoctus

Qua tegeris non veſte manus ſiccato madentes
Nec mappa tergas dentes oculoſqȝ fluentes

Si habeas manus madidas qꝛ lauiſti te vl' aliũ de. caueas ne vn/
qȝ tergas manꝰ tuas cũ veſte tua. ex q̃ totũ corpus tuũ ẽ cooptũ. Et ſi
ſis in mẽſa noli tergere vnqȝ dẽtes ꝛ oculos tuos madidas cũ map/
pa ſup q̃ reponiẗ panis ꝛ eſca tua Cõ. nõ ſiccato manus madẽtes ve
ſte qua tegeris. nec tergas oculos fluẽtes vl' dẽtes mappa. i. cũ mappa.

In ꝓpriis rebus laus eſt. ſi largus haberis
Dedecus alterius res large dando mereris

Quãuis largitas ſit virtus oppoſita auaricie. hoc tamẽ intelligiẗ
de largitate in ꝓpriis bonis. ſed largitas in bonis alienis nõ eſt ꝟtus
ſed potius viciũ. Vñꝰ. De cute nõ ꝓpria ſcinditur abſqȝ bria. i. mẽſu/
ra Cõſtrue. laus eſt ſi largus haberis in rebꝫ ꝓpriis tu mereris de
decus. id eſt ſcandalum dando res alterius

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 G 68

Luxus opum. proles generoſa. ſcientia. forma
Bis duo ſunt. quibus extollit ſe quis ſine norma

Cũ inter pctã mortalia pctm̃ ſupbie maxie deo diſplicet deo ꝛ hominibꝫ cauere debemus p̃cipue ab illo. Uñ q̃ttuoꝛ inducũt nos ad ſupbiã ſcꝫ abũdãtia diuitiaꝝ nobilitas gñis. ſcia ꝛ pulcritudo. quãq̃ꝫ ſupbia ſit cauẽda ab oĩbus hoĩbꝫ. p̃cipue tñ ab illis q̃ habẽt vnũ ex q̃ttuoꝛ donis p̃dictis Con. Bis duo. i. q̃ttuoꝛ ſunt. q̇bꝫ q̇s. i. aliq̇s ſe extollit. i. eleuat. ſine norma. i. ſine regula. ſcꝫ luxus. i. abũdantia opũ id ẽ diuitiaꝝ. gñoſa ꝓles. i. nobilis ꝓles. ſcia ꝛ forma id ẽ pulcritudo.

Si nihil ex iſtis te cognoſcas decorare
Non te magnifices. ne pro ſtulto teneare

Si cognoſcas te nõ habere aliq̇d ex q̃ttuoꝛ p̃dictis. tũc habes cauſam ad humiliandũ te. q̇d ſi nõ feceris ab oĩbꝫ ꝓ ſtulto ſtatim reputatus eris Cõſtrue. nihil ꝓ nõ ꝛ aliq̇d ſi tu cognoſcas aliq̇d ex iſtis q̃ttuoꝛ p̃dictis. nõ decorare te id ẽ nõ honorare. tũc nõ magnifices te. id eſt extollas te ne teneare id eſt tenearis pro ſtulto

Fumo ſtillante domo. nequã muliere
Te remoue. tria ſunt que poſſunt valde nocere

Iſtud eſt terciũ caplm̃ huius libri. in quo auctoꝛ ſcḋm diuiſionẽ prius poſitã ponit documẽta cõcernẽtia hoĩem maxie quo ad ſeipm̃. Et dicit p̃mo ſic. qꝛ ſcꝫ ſniam ſalomonis in ꝓuerbijs tria ſunt q̃ eyciũt hominẽ a ꝓpria mãſione. fumus ſtillicidiũ ꝛ praua cõiux. idõ cauẽdũ ẽ a talibꝫ Con. tu remoue te ab iſtis tribꝫ ſcꝫ a fumoſica domo in qua fumus dñatur. ꝛ hoc ꝓpter oculos. ꝛ a domo ſtillãte. i. in q̃ ſunt ſtillicidia. ꝛ a muliere nequã id eſt ꝑuerſa. iſta tria ſunt q̃ pñt nocere valde.

Duc tibi comparem moꝛum ſponſamq̃ꝫ venuſtam
Si cum pace velis vitam deducere iuſtam

Si tu velis hr̃e vxorẽ caue ne diuitie aut pulcritudo aut ſtultus eius amoꝛ te decipiat qꝛ cũ ea aliter nũq̃ꝫ bonũ tp̃s habebis. ſꝫ accipe eã cõſilẽm tibi in etate. in pulcritudĩe. in diuitijs ꝛ in alijs rebꝫ ſilibꝫ. et tũc viues in pace ꝛ dilectõe cũ ea ꝛ aliter nõ Con. Duc. i. accipe ſpõſam. i. vxorẽ. venuſtã id ẽ pulcrã. q̃ꝫ ꝓ et. ꝛ cõparẽ tibi id ẽ ſilẽm tibi moꝝ id ẽ moꝛibꝫ. ſi velis id ẽ cupies deducere vitã iuſtã cũ pace.

Si tibi contigerit te cum meliore ſedere
Verſus eum nolito genu ſub crure tenere

Si tu ſedeas cũ aliquo. ꝛ ille ſit maioꝛ in dignitate potentia vel alias. caue ne ſedẽdo reponas genua tua vnũ ſupra aliḋ. nã ille ẽ ineptus modus apud doctos ꝛ prudẽtes. idõ caue Conſtrue. Si contigerit te ſedere cum meliore. id eſt in ſocietate alicuius melioris te.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 G 68

nolito tenere verſus eum.id eſt a parte ſua genua ſub cruce
Magnati vultu debes aſſurgere leto
Nec coniunctus ei niſi iuſſerit ipſe ſedeto
Si aliquis magnus homo in dignitate vel poteſtate veniat tibi in occurſum.leta facie eū accedere debes ipm ſalutādo ⁊ ei honorē faciendo.ſicut perito ⁊ eius officio vel dignitati.⁊ noli vnq̄ʒ penes cuʒ ſedere niſi prius ipſe tibi iuſſerit Conſtrue.tu debes aſſurgere leto vultu magnati.ideſt dn̄o tuo temporali vel ſpūali.aut alicui corſū locū aliquo modo tenenti.nec pro et non.et tu non ſedeto cōiunctus ei niſi ipſe iuſſerit id eſt precepit tibi
Inquācunq̄ʒ tibi non notam veneris edem
Munda ſuperficies terre donet tibi ſed em
Si tu intres domū aliquā in qua nō habes noticiā nō capias ipſe ſedem.ſed ſi puer es terra tibi ſedes erit.⁊ ſi ſis maioris etatis ſedē capias in infimo loco ⁊ nō in alto Nā laudabilis eſt ꝙ paterfamilias veniēs dicat tibi ſurge ⁊ aſcēde q̄ʒ ſi dixerit tibi amice hec ſedes nō tibi cōgruit ſed alteri maiori te ideo ab iſta deſcēde Cōſtrue Superficies terre mūda id ē plana donet tibi ſedem in quācunq̄ʒ edem id eſt domum veneris non notam.id eſt incognitam tibi
Cum pare inſtanti ſi vis potes ire licenter
Quod te precedat tamen hunc permitte libenter
Si tu vadas pariter cum aliquo qui te nō ſit maior in ſtatu vl' in dignitate.tu potes ire cū eo nō reſpiciendo ſupiorem vel inferioreʒ locum.⁊ nō eſt tibi cure ſiue ille p̄cedat ſiue ſequatur.cū ipe ſit tibi equalis.Uerumtamē ſi tu velis eidem tribuere honorē dimitte eū precedere.⁊ tu ſequaris.aut dimittas eū ire p̱ locū ſupiorē vici.⁊ tu eligas locū inferiorem Conſtrue.tu potes ire licenter.id eſt cōuenienter.ſi vis cum pare.id eſt cum tibi ſimili.inſtanti.id eſt equaliter tecū gradienti.tu permitte libenter hunc ꝙ precedat te
Si tibi contingat vt cum meliore vageris
Poſt pergas donec latus eius adire iuberis
Si tu pergas cum meliore digniore vel ſeniore te.tunc dimittas eum precedere ⁊ tu ſequaris eum.⁊ nunq̄ʒ adiungas te lateri ſuo anteqūʒ tibi iuſſerit. Conſtrue. Si contingat tibi vt vageris.id eſt vt ambules cum meliore.id eſt maiore te.pergas id eſt vadas poſt eum donec iuberis adire latus eius.
Si peregre pergas.nunq̄ʒ te iunge duobus
Diſparibus currus raro trahitur bene bobus
Si tu ambules pegre lōge vel ꝓpinque nullū hn̄s ſociū.⁊ ſi repperias duos ſocios euntes p̱ viam tuam non cōiunges te illis niſi cogno

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 G 68

ſcas eos. q2 tu neſcias an ſint boni vel mali. ꝛ ſi eſſent mali tu nõ poſ
ſes te defendere a duob ſi tibi vellent dãmnũ inferre aliqđ ideo caue
ab ipſis Conſtrue. ſi tu ꝑgas. id ē ambules. ꝑgere. i. extra patriam
tuam. nũꝗ̃ pro nõ ꝛ vnꝗ̃. nõ iũge te vnꝗ̃ duob q2 currus nõ trahi
tur diſparibus bobus. Similiter tres non poſſunt bene concordare

Si quis dignetur offerre ciphum tibi lete
Accipias modice bibas. reddaſq; facete

Si tu veneris caſu aliquo vel ſpõte ad aliquã ſocietatē quã inue
neris cenantē prandentē vl' comedentē. ꝛ vnus illorum offerat tibi ci
p hum ad potandũ. tũc debes vultu hilari ꝛ placido ciphũ accipere
modicũ bibēdo. d einñ facete ꝛ honeſte ciphũ illũ ex quo bibiſti redde
re cũ grãꝝ actione Con. Si ꝗs dignet offerre lete ciphũ tibi tu acci
pias ꝛ bibas modice. i. modicũ. ꝗ; ꝑ ꝛ. ꝛ reddas ciphũ facete. i. hoñſte

Pauper ꝛ indignus ſi ſis effundito totum
Et vacuum tu redde ciphum prius vndiq; lotum

Si tu ſis pauꝑ perſona ꝛ indiguus reſpectu illoꝝ qui tibi dede-
runt ad bibendũ debes totũ ebibere qđ in cipho eſt. ꝛ ſi quid remãſe
rit in cipho hoc effunde: ꝛ poſtea cum modica aqua debes lauare ci-
phum. ꝛ ſic lotum ei ꝗ tradidit tibi vel alteri debes reſtituere ſemper
cũ grãrum actione. Cõſtrue. ſi ſis pauꝑ ꝛ indignus effundito. id ē
ebibe totũ quod eſt in cipho. ꝛ tu redde. id eſt reſtitue. ciphũ vacuũ
lotum prius. vndiq;. id eſt ab omni eius parte

Quando ciphum capies. auerſo non bibe dorſo
Nec facies offas de pane prius tibi morſo

Quando aliquis porrexerit tibi ciphum ad bibendum. ꝛ tu acci
pias illum. caue ne bibas auerſo dorſo. q2 hoc pro magno ſcandalo re
putaretur. ſed cõuertas faciem tuã ꝛ oculos tuos ad aſpectum ꝛ faciē
aliorũ ꝛ ſi velis ponere panē intra vinũ caue ne ponas vnꝗ̃ panē quē
ſemel inter dentes habuiſti Cõſtrue. nõ bibe dorſo auerſo quando
capies ciphũ. Nec facies offas de pane morſo prius

Menſa tibi cubitum nunꝗ̃ ſuſtentet edenti
Sed recte ſedeas. tecum ſeruito ſedenti

Cũ aſſideris mēſe nõ ponas brachia tua ſupra mēſam. quãdo eñi
quis brachiũ ſuũ ſupra mēſam ponit ſignũ eſt qđ ipſe nõ pt brachia
ſua ſuſtētare ꝓpter aliquã deformitatē vel debilitatē. aut ꝙ ipſe ſit ru-
ſticus neſciēs mores. Et ſic caue ne brachia extēdas ſupra menſam.
Itē tu debes ſeruire ei qui tecũ ſedet miniſtrãdo ei in cibis ꝓponēdis
et potib ꝛ in aliis ſeruitiis mēſe. Et maxime qñ ipſe eſt maior te. aut
quãdo tu inuitaſti eũ. aut qñ eſt ꝑſona verecũda ſicut ſunt mulieres.
Cõſtrue. nũꝗ̃ ꝑ nõ ꝛ vnꝗ̃. mēſa nõ ſuſtentet vnꝗ̃ cubitũ tibi eden

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 G 68

ti.id eſt comedenti.ſi ● ſcē eas recté.et ſeruito ſedenti tecum.
Sicqꝫ ciphum capias.vtraqꝫ manu capias tu
Et per vtrūqꝫ latus non per ripam teneas tu
Si aliquis p̄bcat tibi ad bibendū in vno magno cipho ſiue in v/
na taſſa.tu nō debes accip̄e vnica manu.qꝛ ſic poſſet ex manibꝫ tuis
cadere in terrā.ſed ambabꝫ manibꝫ accipias ſi opus fuerit. deinde bi
bas ꝛ poſtea reddas ciphū ip̄m firmiter tenēdo ꝑ vtrūqꝫ latus ꝛ non
per alterū tm̄. Cōſtrue.qꝫ.ꝓ et tu.capias ciphū ſic.ſcꝫ tu capias vtra
qꝫ manu ciphū.ꝛ tu teneas illū ꝑ vtrūqꝫ latus non per ripam
Cum pare ſi debes vel cum meliore iacere
In qua parte thori velit ipſe quieſcere quere
Si te cōtigerit dormire in aliq̄ lcō cū tuo eq̄li aut cū maiori te.nō
dēs te ponere i lcō niſi ṗus ſciueris ab eo i q̄ ꝑte lecti velit iacere.Cō.
ſi tu dēs iacere cū pare l'cū meliore.tūc q̄re i q̄ ꝑte thori velit ip̄e q̄eſcē
Cum quocunqꝫ tibi prope vel procul accidit ire
Nomen ꝛ eſſe ſuum quo quis ſit ꝛ vnde require
Si te cōtingat ꝑgere remote vel ꝓpinque a domo tua.debes habe
re ſociū.qꝛ ſcribitur ꝑ Salomonē in libro eccl'aſtes. Ve ſoli.qꝛ cū ce
ciderit nō habet ſubleuantē ſe.Et añqꝫ ponas te in ſocietate alicuius
qui ſit tibi ignotus.tu debes eidem q̄rere tria ꝑ ordinē Primo vnde
ſit oriūdus.Scd̄o qd̄ eſt nomē ſuū.Tercio quo.i.ad quē locū ip̄e ve
lit ire.nā reſpōſio iſtorū triū queſitoꝝ ſatis indicabit tibi ſi tu debe/
as cū ipſo ire vel nō Cōſtrue.Cū accidit tibi ire procul id ē lōge vl'
prope cū quocūqꝫ hoīe req̄re ab eo nomē ſuū.ꝛ eſſe ſuū.i.vocatōnem
ſuā quis ipſe ſit:vnde ipſe ſit ꝛ quo ipſe pretendat ire
Cum quocūqꝫ placet peregre tibi ducere greſſus
Si potes hos teneas.quos es pro poſſe profeſſus
Si vis ire extra habitatōem vel patriā tuā.ꝛ queras ſocietatē bo
nā ſi tūc potes tu debes accip̄e illū vl' illos cū q̄ vl' q̄bꝫ tu alias iuiſti.
qꝛ tu cognoſcis mores illoꝝ.ꝛ ipſi cognoſcūt tuos mores.ꝛ ideo me/
lius eſt te ire cū illis q̄ꝫ cū alijs extraneis Con.cū placet tibi greſſus
pergere cū quocūqꝫ teneas hos ſi potes quos es ṗ poſſe profeſſus
Cum tibi ſi pare pergas cum meliore peregre
Quod velit ipſe velis.tibi ſic capiet nihil egre
Si tu pergas iter cū ſocio aliquo cū quo cenare vel prādere debe/
as.interroga q̄d ip̄e comedere velit.cum fueritis in via interroga an
velit citius aut tardius ire.ꝛ ſic de alijs rebꝫ q̄bꝫ ꝑegrini indigent.nā
hoc faciēdo tu cōplacebis ei.ꝛ ipſe tibi quod facere bonum eſt ꝛ maxi
me inter peregrinos. Cōſtrue.ſi pergas peregre.id eſt in lōginquo

cum pace tibi vel ſi pergas cum melioꝛe. tu velis quod ipſe uelit. ⁊ ſic
nihil capiet id eſt accidet tibi egre id eſt moleſte

Si peregre pergas ſemper de nocte quieſcas
Surgas mane. ſed hoſpitium de luce capeſcas

Si tu ꝑgas ꝑegre debes ſemꝑ mane ſurgere. ⁊ maxīe qn̄ via ē tibi
nota. ſꝫ nūqꝫ debes expectare noctē ad querendū hoſpitiū ſꝫ capias il
lud ſꝑ bona hoꝛa ⁊ de die Con. Si tu ꝑgas. i. ambules. ꝑegre. id ē
extra. q̇eſcas ſꝑ de nocte. i. nō expectes noctē ad capiendū hoſpitiū. et
nunqꝫ ambules in nocte. qꝛ q̇ ambulat in tenebꝛis neſcit quo vadat
et tu. ſurgas mane. ſed capeſcas hoſpitiū tuū de luce. id eſt de die

Inqꝫ domo rufi non accipias tibi pauſam
Nāqꝫ malignandi gerit in ſe deniqꝫ cauſam

Quando tu vis capere hoſpitium nō accipias illud cuius hoſpes
eſt homo rufus. qꝛ licet ſint aliqui boni. tamē ſunt illius coloꝛis mul
ti mali. ⁊ ideo ꝓpter ſuſpitionem quā poſſis habere caue ne ibidem ho
ſpitium accipies Conſtrue. qꝫ pꝛo et. nō accipies tibi pauſaꝫ. id eſt
moꝛam in domo rufi. id eſt rufos crines habentis. deniqꝫ id eſt certe
ipſe rufus. gerit in ſe id eſt ſecum poꝛtat. cauſam malignandi.

Ex apum iugulo. cerui lingua. canis oꝛe
A magnis pedibus caueas. bleſoqꝫ lepoꝛe

Quinqꝫ ſunt a quibꝫ nos ſeruare debemus. Primū ē iugulus a
pum. ſcꝫ qn̄ apes ſunt in aliquo loco a quo volumus eas remouere. et
ille inſiliūt in nos moꝛdētes nos. ⁊ moꝛſu ſuo ledūt pellem noſtram
adeo ꝙ cutis ſtatim intumeſcit Scd̄m eſt lingua ceruina illa eſt vene
noſa. Terciū eſt os rabidi canis ⁊ etiā nō rabidi qn̄ nos non ſumus
noti. Quartū eſt ab hoībus habētibꝫ magnos pedes. nā tales nō ſūt
audaces. ſed mgr̄ām ſuū ⁊ ſeipſos ſepe oꝑꝛimere dimittūt. Quintum
eſt ab adulatoꝛe. nam lingua adulatoꝛis foꝛtius pungit enſe Con
ſtrue. tu caueas ex iugulo. id ē moꝛſu apum. ⁊ caueas inquā a lingua
cerui ⁊ ab oꝛe canis. a magnis pedibꝫ. id ē ab homine magnos pedes
habente. qꝫ pꝛo et. ⁊ a lepoꝛe bleſo. id eſt ab adulatoꝛe

Si qua velis emere taxabis emenda modeſte
Nec magis aut minus iures. inſtabis honeſte

Si tu velis emere aliquid tunc taxabis emenda modeſte. id eſt ꝑ
cium rationabile impone. ⁊ cauebis a iuramentis ⁊ ꝑiuriis q̄ ſolēt fie
ri in iſtis venditoībus. ſed honeſte tu offerres ꝑciū rationabile. non
offerendo minus vel magis q̄ꝫ tu pretendas dare Cōſtrue. Si ve
lis emere qua. id eſt aliqua. tu taxabis honeſte emenda. nec pꝛo ⁊ nō
et nō iures id eſt adiures magis aut minus. ſed inſtabis honeſte

Obliquo nullum debes coꝛrodere dente

Et liuoris acu nunqꝫ tu punge latente

Tu nūqꝫ debes diffamare aliquē. qꝛ ſi dicas aliqd malū de ꝓprio
tuo tu poteris dicere corā talibꝫ ꝛ tali hora q̄ ſibi veniet in maximū
damnū. ꝛ hoc forſan nō dicis niſi ꝓpter inuidiā. ꝓpter quā in p̄ntia alī
cuius nūqꝫ debes dicere aliqd qd ꝟtatur in damnū aut dedecus alte
rius Conſtrue. nullū ꝑ nō ꝛ vllū. tu nō debes corrodere id ē vitupe
rare vllū id eſt aliquē. dente obliquo. id ē ꝑuerſo. ꝛ tu nūqꝫ punge ali
quē acu latente id ē cōtumelioſa loquutione. liuoris. id eſt inuidie

Si quē precellas: ſemper probitatis honore
Nec iactes. quia laus propria ſordeſcit in ore

Si ꝓpter ſciam tuā ꝓpter diuitias tuas vl' ꝓpter aliq̄ alia bona na
ture vl' fortune tu excedas aliq̄s. caue ne de hoc vnqꝫ te iactes. nam ſi
cut illi q̄ faciūt aliqd bonū ꝑdunt retributōem illius boni ꝓpter ipſi
us iactātiā ita res laudabilis de ſe iā nō ē āplius laudabil' ſi q̄s ſeipſ
iactet Con. ſi p̄cellas. i. excedas quē. i. aliquē ne ꝑ nō. nō iactes id ē
nō extollas te ſuꝑ honore ꝓbitatis qꝛ oīs laus ſordeſcit in ore ꝓprio.

Hoſpitibus letum debes oſtendere vultum
Vultus em̄ letus dandi duplat tibi cultum

Si tu recipias hoſpites ad cōuiuiū vl' aliter in domo tua aduerte ne
eiſdē vl' corā eis iraſcaris aliq̄ mō. nā iocūda facies ꝛ hilaris vultus
hoīs dātis multiplicat honorē doni Cō. tu dēs oſ̄dere vultū letū
hoſpitibꝫ tuis em̄ ꝑ qꝛ. qꝛ letus vultꝰ duplicat tibi cultū. i. hōrē dādi.

Nocte dieqꝫ mane cubiturus veſpere laudes
Hoſpitibuſqꝫ tuis dum diſcedis dato laudes

Ut nō videaris ingratus tu apud deū qꝫ apd hoīes. tu dēs ad mi
nus ter in die reddere laudes deo ſcꝫ qn̄ ſurgis a mēſa. ꝛ qn̄ vadis ad
lectū Sil'r hoſpites tuos dēs ſalutare bis in die ſcꝫ mane ꝛ nocte. ꝛ nū
qꝫ diſcedere ab his niſi ꝓus eos ſalutaueris ne ſis de nūero illoꝝ q̄ di
ſcedūt hoſpite inſalutato Conſtrue. tu cubiturus. i. qui vis ire ad
lectū dato laudes deo qꝫ ꝑ et. ꝛ die veſꝑe ꝛ mane. dū pro qn̄. diſcedis
id eſt recedis. dato id eſt reddito laudes hoſpitibus tuis

Irritare canem noli dormire volentem
Nec moueas iram poſt tempora longa latentem

Sicut tu nō dēs irritare canē volētē dormire quē times vt te mor
deat ſic nō dēs mouere irā tp̄is p̄teriti. Nā ſicut dt cato. Officiū mā
li hoīs ē ſuſcitare irā tp̄is p̄teriti. Conſtrue. Noli irritare canē volē
tem dormire. nec moueas irā latentem poſt longa tempora

Compeſcas os arte. male ne praua loquatur
Ne malus irrumpat fetor latrina tegatur

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 G 68

Sicut ille q̄ nō vult ſentire fetorē latrinarꝫ coopit foramē latrine ne ꝑ illud malus odor exeat ita hō volēs ſe cuſtodire ab om̄i odio aliorū debet ſeruare ſe ne ab ore ſuo procedat verbū iniquū. ⁊ qđ de ſeipſo nolit eſſe loquutū   Cōſtrue. cōpeſcas. i. refrenes os tuū ne loq̄tur male id eſt inique. praua. i. res prauas. latrina. i. locus fetēs. tegat. i. coopiatur. ne ꝑ vt ⁊ nō: vt malus fetor nō irrūpat. id eſt procedat

Inꝓprie ſperes fora dum petis era crumene
Fallitur ad fora ſpes dum burſe ſunt aliene

Cū volueris ire ad forū ad emendū aliq̄d debes tibi prouidere de pecunijs ſufficiētib⁹ ⁊ nō cōfidas vnq̄ in burſaꝫ alterius. q̄ multi in hoc decepti ſunt   Cōſtrue. ſperes. i. fiduciā habeas dū petis fora in era ꝓprie crumene ⁊ ſpes fallitur ad fora dū burſe ſunt aliene.

Eſt tibi ſummus honor cito ſoluere ſolue libenter
Si mihi credis emes. vendes. viueſq̄ decenter

Si tu debeas aliq̄d ſoluere ſolue libēter ⁊ quāto citius poteris. nā tria bona inde tibi eueniūt. q̄ tu emes vendes ⁊ viues honorabiliter

Con. ſoluere cito eſt tibi ſummus honor. ſolue libenter ⁊ ſi credis mihi tu emes tu vendes q̄ ꝑ et. ⁊ tu viues decenter id eſt honeſte

Nil ſuper hoſte tuo tua lingua minando loquatur
Hoſtem nāq̄ ſuum munit quicunq̄ minatur

Si tu habes vnū inimicū nūq̄ debes eidem inferre minas q̄ dū ipſe ſentit te ſibi minas intuliſſe. ipſe ſe munit ab omni ꝑte qua poſſet ſibi nocere ⁊ ſic quicūq̄ minatur hoſti munit hoſtem   Cōſtrue Nil pro nō ⁊ aliquid lingua tua nō loquatur aliquid minando ſuper hoſte tuo. id eſt inimico tuo. nāq̄ pro q̄. quia ille munit id eſt fortificat hoſtem ſuum quicunq̄ minatur. id eſt minas infert.

Alterius noli in meſſem tu mittere falcem
Inq̄ thorum caueas alienum ponere calcem

Cū quilibet teneatur viuere labore proprio tu dēs cauere ne velis ſumere pro te labores alterius. ⁊ a maiori rōne debes cauere ne violes vxorē filiā neptē vl' ancillā alterius hoīs. nā tales ꝑmittit deus et in hoc mūdo ⁊ in alio puniri. quare ſaltē timore pene cauendū ē a tali delicto. q̄uis amplius timore culpe   Cōſtrue. tu noli mittere falcem in meſſem alterius q̄ ꝑ et. ⁊ caueas ponere calcē. i. pedē. ⁊ ponit ibi ꝑs ꝑ toto. in thorꝫ alienū. id eſt in lectum alterius.

Ultra q̄ veſtis non extendas tua crura
Nec nimis expendas ſi viuere vis ſine cura

Sicut ille q̄ eſt in lecto ⁊ dormit extendēdo pedes ſuos extra veſtes patitur frigus. ita ⁊ ille qui plus exponit quā lucretur ſtatim ad

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 G 68

paupertatē deducitur. ideo ſi vis cauere a frigore noctis nō ext̄edas
pedes vltra menſurā lecti. Similiter ſi vis euitare pauptatē nō expo
nas vltra lucrū tuū. ſed citra vt ſemp aliq̄d de reſiduo habeas Cō-
ſtrue. non extendas tua crura id eſt pedes tuos. q2 ibi ponitur ps pro
toto, vltra q̄ꝫ veſtis extendatur. nec. p nō ꝛ et. ꝛ nō extendas nimis ſi
vis viuere ſine cura id eſt ſine ſollicitudine

Qui plus expendit q̄ꝫ rerum ſumma rependit
Non ammiretur ſi paupertate grauetur

Ille q̄ plus exp̄edit q̄ꝫ lucretur aut habeat in redditu patrimonij
ſui vel officij vel bn̄ficij. nō debet amminirari ſi in fine alicuius tpis ſit
paup ꝛ inops. q2 p̄us debebat cōpenſare q̄ꝫtū poſſet rōnabiliter et de
bite exponere Con. ille q̄ exponit plus q̄ꝫ ſumma rerū ſuaꝝ repen
dit id ē tribuit eidem. talis nō ammiretur ſi grauetur paupertate

Si tecum comedat ſeruire memento minori
Par tibi. tuq̄ꝫ pari tribuas cultum meliori

Si tu ſis in mēſa cū tuo pari inferiori vel maiori. tūc nūq̄ꝫ come
das q̄n ſp deberis pari tuo aut īferiori ſeruitiū tuū exhibēdo. Con.
memento ſeruire minori ſi ipſe comedat tecum. Etiam memento ſer
uire pari tuo ſi par tuus comedat tecum. ꝛ tribuas cultum. id eſt ho-
norem meliori te ſi comedat tecum

Si tibi quis loquitur vultum tu cerne loquentis
Et ſua verba tue ſecretis inſere mentis

Si aliquis tecū loquatur gratioſe inſpicias faciem ipſius. Nam
eque bene nunq̄ꝫ poteris recipe verbū ꝛ intentionem ipſius loquētis
tecum ſi faciem eius nō vidcas ſicut ſi oculos fixos in eius faciem ha
beas. ꝛ ideo in faciem docentis te intende. nam ſic inſpiciendo facili-
us quicquid ipſe docet ſeu dicit memorie tu cōmendabis Cōſtrue
Si quis loquitur tibi tu cerne id eſt vide vultum loquentis. ꝛ inſere
id eſt infige ſua verba ſecretis tue mentis

Si te forte domus aliena vocauit ad eſcas
Donec preceperit menſe loca nulla capeſcas

Si tu fueris inuitatus ab aliquo ad prandiū vel ad cenā qn̄ veni
es ad capiendū locū in mēſa. caue ne ſedeas donec ipſe q̄ inuitauit te
preceperit te ſedere. ꝛ ſedeas ſic ſm p̄ceptū eius vbi tibi p̄ceperit ſede
re. Nā obedire eidē teneris de loco poſtq̄ꝫ ad vocatōnem ſuā veniſti.
Cōſtrue. Si domus aliena. i. aliq̄s extraneus Nā ibidē ponitur
cōtinens pro cōtento. vocauit te forte. i. inuitauit te a caſu ad eſcas id
eſt ad comedendū. nulla. p nō ꝛ vlla. nō capeſcas. i. cape incipias vlla
loca menſe. donec ipſe qui te vocauit tibi preceperit

Si te maiori peluis famuletur aquoſa

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 G 68

Ad manicas eius tua ſit manus officioſa

Si aliq̄s maior te añ introitū mēſe vl' poſt mēſam vellit vt aq̄ tu
man⁹ tuas laues. tibi aquā cū̄ pelui pn̄tādo. accipe eū p̄ manicas ꝛ ro
ga eū vt p̄us accipiat aquā ꝛ licet vos ābo ſil' lauetis de eius p̄cepto.
ſit tn̄ ip̄e ſemp̄ p̄or Con. Si peluis aquoſa id ē inſtrumētum in q̄
tenetur aqua. famuletur. i. p̄ntet tibi a maiori te id ē p̄ maiorē te tua
manus ſit officioſa. i. ſeruiēs ad eius manicas ſcꝫ vt prius lauet

Si videas opus eſſe cibos ſuccurre parando
Si neceſſe foret menſe famulabere ſtando

Si videas q̄ ſit multitudo gentiū in domo quā inhabitas. tu de
bes iuuare ad parādū prādiū vl' cenā. ꝛ ſi videas q̄ ob gentiū multi-
tudinē aliq̄s ad mēſam famulanti deficiat. nō ſedebis ſꝫ totus erect⁹
ſtabis ſeruiēdo alijs q̄ ſedebūt in mēſa. ꝛ hoc faciēdo tu facies dn̄o do
mus placitū ꝛ tibi ipſi honorē Conſtrue. ſuccurre. i. auxiliū preſta.
parādo cibos. ſi videas eſſe opus. i. neceſſe ꝛ famulabere. i. ſeruies ſtā
do id ē directus mēſe id eſt in mēſa. ſi neceſſe. i. neceſſitas mouet te

Si maior tecum comedens potauerit. eſce
Non appone manus ſed illi mantile teneſce

Si tu comedas cū aliquo maiore te ꝛ ille bibat. interim q̄ ipſe bi
bit nō debes ponere manus intra diſcū in quo ſecū comedis ſed poti-
us eidem tene ſocietatē bibendo ſicut ipſe. nam in hoc oſtenditur vr-
banitas tua Cōſtrue. Si maior id eſt dignior vel potentior te. co
medens tecum potauerit nō appone manus eſce id eſt ad eſcam ſed te
neſce id eſt tene. ꝛ ponitur deriuatiuū pro primitiuo ei mantile id eſt
ſocietatem mantilis vel menſe ſcꝫ ſecum bibendo

Si par vel maior fuerit tibi forte locutus
Donec finierit ſua verba ſile quaſi mutus

Quādo aliq̄s tecū loq̄tur ſiue ſit maior ſiue mīor te. tu nūq̄ꝫ dēs
interrūpe ſermonē ſuū. ſꝫ p̄us audi om̄imodā orōēꝫ ſuā. ꝛ poſtea eidē
reſpōdere poteris ad ſingula pūcta ſue orōīs. Con. ſi par tuus vel
maior te fuerit locutus tecū ſile q̄ſi mutus donec ip̄e finierit ſua v̄ba.

Raro fideiuſſor vel nunq̄ꝫ creditor eſto
Multis huius em̄ geritur res ſine moleſto

Si aliq̄s rogauerit te ad pro eo fide iubenduꝫ. vl' vt aliquas ſibi
concedas pecunias. debes q̄ꝫtum tibi poſſibile fuerit hoc recuſare q̄a
multis inde oritur magnū detrimentū. immo multi exiſtētes amici
finaliter fiūt inimici q2 cōmuniter duꝫ q̄s cōcedit vel mutuat amico
ſuo aliquā rem. repetendo talis efficitur inimicus ꝛ ſic niſi ſit ſp̄ealis
vel ſingularis amicus caueas te de huiōi fideiuſſiōe vl' mutuo Cō

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 G 68

ſtrue.nunq̄ pro non et vnq̄.non eſto vnq̄ creditor vel fideiuſſor.qđ.
ſi feceris hoc fiat raro eñ pro quia res huius geritur.multis.id eſt a-
pud multos ſine moleſto.id eſt malo.

Hec fugias faſtum.talos.lupamq̄ tabernam
Si decus ⁊ vitam tibi queris habere ſupernam

Ad habendū vitam eternā pro qua finaliter ordinatus es. quat-
tuor ſunt fugienda.ſcʒ ſuperbia vite.que conſiſtit in habitibus ſeu in-
dumentis.in ſuperba ⁊ elata locutione.in preſumendo valere plus q̄
alij ⁊ alijs ſpeciebus ſuperbie. Secundo oportet fugere ludum. nam
per ludum multi diuites efficiuntur pauperes. Tercio fuge meretri-
ces.nam illa ſe ſequētes ſemꝑ finaliter deſerunt deſtructos ⁊ inopes.
Quarto fuge tabernā ſiue nimiam aſſiduitatem in conuiuijs. quibꝫ
poſtpoſitis vnuſquiſq̄ facilius honorem mundi obtinere poterit. et
deinde vitam ſempiternam   Conſtrue.ſi queris habere decus.id ē
honorem.⁊ vitā ſuꝑnam.fugias hec ſcʒ faſtū.id eſt ſuperbiam. talos
id eſt ludos.lupam.id eſt meretricem.q̄ pro et tabernā.id eſt cōuiuia

Si bene vis orare deum thalamum tibi claude
Aſt illi qui cuncta videt tacita prece plaude

Si tu vis facere aliquā deuotā orōem nō facias eā eūdo ꝑ vicos
aut deambulādo ꝑ camerā.ſʒ vade ad eccl'am q̄ ē locus ꝓpicius ad o-
randū.⁊ ſi tu nō habeas ſpaciū eūdi ad eccl'aʒ intra camerā tuā ſecre-
tā.⁊ clauſo oſtio flexis genibꝫ poteris facere deuotas orōes   Con.ſi
tu vis bn̄ orare deū claudito thalamū.i.camerā tuā ſecretā.⁊ plaude
illi.i.laudes da illi p̄ce tacita.q̄ videt cuncta.id eſt omnia

Si quis deſcendat ab equo.vel equū graue ſcandat
Te preſente.ſibi manus auxilium tibi pandat

Si in preſentia tua aliquis deſcendat ab equo vel aſcēdat ſuper
equū ⁊ ipſe indigeat iuuamīe.ſcʒ ꝓpter ſenectutem aut alias.tu debes
eū iuuare ad aſcendendū vel deſcendendū.nā in hoc tua oſtēditur vr-
banitas   Con.Si q̄s deſcēdat ab equo vl' ſcādat.i. aſcēdat. graue.
id ē grauiter equū.manus tua pādat.id ē impēdat eidē.auxiliū. id ē
iuuamē ſibi.te preſente.id eſt quandocūq̄ hoc fiat in preſentia tua

Des tacite.que das pro chriſti nomine ſi vis
Exemplum dandi ſpectando potes dare cuiuis

Si vis dare aliquid amore chriſti facias illud tam ſecrete q̄tum
potes.nam dicitur in euangelio.Cū facis elemoſinam neſciat dexte-
ra quid faciat ſiniſtra.ſed ſi vis alijs dare bonū exemplum potes da-
re omnibus ſcʒ manifeſte petentibus pro nomīe chriſti   Cōſtrue.tu
des tacite.id ē occulte.illa q̄ pro et cū tu das pro chriſti nomīe ſi vis
tu potes dare cuiuis exemplum dandi ſpectando

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 G 68

Rem de qua loqueris digito monſtrare caueto
Nec dum ſermo ſit ouibus ad ouile videto

Si tu loquaris alicui de homine aliquo. aut de aliqua alia re. ca-
ue ne oſtendas ſiue demonſtres rem de qua loquaris cū digito. nam
ille modus turpis eſt. Et ſimiliter ſi tu facias aliquē ſermonē de aliq̄
re. puta de luxuria vel huiuſmodi. caueas ne tūc reſpicias oculis tuis
homines luxurioſos. ⁊ ſic de alijs delictis. Unde in textu ꝑ oues de-
bemus intelligere populum audientē. ⁊ ꝑ ouile hoīem de quo loqui-
mur Cōſtrue. caueto monſtrare digito tuo rem de qua loquaris.
nec pro nō et. ⁊ non dum pro quando ſermo ſit ſuper ouibus. non vi-
deto id eſt reſpicies. ouile. id eſt illum de quo loqueris

Inconſtans animus. oculus vagus. inſtabilis pes
Hec ſunt ſigna viri de quo mihi nulla boni ſpes

Si tu velis cognoſcere homines in quibꝫ nullo mō eſt cōfidendū
debes notare iſta tria ſigna. nā quādocūqꝫ videbis hoīem incōſtantē
animo ſuo nō ſperes in eo. nā ſi in rebꝫ ſuis ꝓprijs eſt inconſtans quō
in tuis aſpiciet. etiā nec cōfidas in eum qui dum loquitur vobis va-
gatur hinc inde oculis ſuis. Et ſi pro tercio tu videas hoīem non tra-
hentem moram continuam alicubi. ſed hodie in vno loco eſt ⁊ cras in
alio. nō cōfidas in eo. nec in aliquo illorū ꝑdictorum triū ſignorum.
Cōſtrue. hec tria ſigna viri. id eſt homis ſunt in illo in quo nulla
pro nō ⁊ vlla. ſpes boni nō eſt mihi. ſcꝫ animus inconſtās. oculus va-
gus. id eſt huc ⁊ illuc reſpiciens. ⁊ pes inſtabilis

Quācito deſcendens ab equo calcar remouendum
Eſt de calce tuo tibi donec iter ſit agendum

Si tu deſcēdes ab equo dēs immediate remouere a pede tuo cal-
caria. nā illa pn̄t tibi nocere ad itinerandū. ⁊ nō ꝑus illa calcaria po-
nas in pedibꝫ tuis donec velis alicubi ꝑgere Conſtrue. Quācito.
id ē immediate q̄ tu deſcēdis ab equo. calcar ē remouendū. i. deponē-
dū de calce tuo. i. de pedibꝫ tuis. donec. i. quouſqꝫ iter ſit agendū tibi.

Extrahe ſi nimis eſt cuiuſlibet ocrea ſtricta
Si te maior ſit ſint cetera ſumpta relicta

Si tu ſis in cāpis extra patriā vł in aliq̄ hoſpitio cū hoīe potētio-
re vł digniore te q̄ habeat ocreas in pedibꝫ quas vult remouere. tu de-
bes eundē iuuare extrahēdo ſibi ocreas. ſꝫ ſi ſit minor te nō es obliga-
tus ad hoc. nihilominus ſi feceris illō in te humilitatis ſignū erit
Cōſtrue. ſi ocrea. i. pedis calciamentū ē ſtricta. i. āguſta nimis cuiuſli-
bet. i. a quocūqꝫ. extrahe. i. a pedibꝫ remoue. ⁊ maxie ſi ille ſit maior te.
et extrahe inquā. cetera ſumpta relicta. i. omi negocio poſtpoſito.

Pilea vel quicquid geris in capitis regione

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 G 68

Si magno loqueris qꝫ dei ſeruis cito pone

Si tu ſis in eccleſia ⁊ ſeruias ſacerdoti miſſam celebrãti vł alˀs aut ſi tu loqueris magno homini. ſcꝫ in potẽtia dignitate vel ſcientia cõ/ſtituto tu debes talibus famulari capite diſcoopto. niſi tibi ſingulari ter preceperint ꝙ aliter facias. aut patrie modus ſit in alio vſu Cõ ſtrue. Si tu loqueris magno homini qꝫ pro et. ſi tu ſeruis deo pone. id eſt depone. ſimplex ponitur pro cõpoſito cito pilea id eſt pileũ. vel quicquid tu geris in regione capitis id eſt ſuper caput

Dum comedis manus incedat menſe tua ſoli
Aut caput aut aliud mẽbrum tibi ſcalpere noli

Quando es in menſa nũqꝫ debes tenere ſupra mẽſam brachia. ſꝫ ſolũ manus. ⁊ nũqꝫ debes ſcalpere tibi caput aut aliud mẽbꝛuꝫ. quia hoc eſt inhoneſtũ Cõſtrue. dũ pro qñ comedis tua manus incedat ſoli menſe. noli ſcalpere tibi caput aut aliud mẽbꝛum

In potum ſufflare tuum nolito cibumqꝫ
Ne ſputo maculare tuo videaris vtrumqꝫ

Si fueris in coquina vbi coquũtur cibaria ⁊ videas ꝙ ꝑ nimiã bulitionẽ feruẽt vſqꝫ ad effuſionẽ nõ debes ad hoc ꝓhibendũ ſufflare infra ollã. vł ſi offa aut eſca tua ſit nimis calida vł potus nimis calidus nõ dẽs refrigerare ſufflãdo. qꝛ flatus hoĩs cuiuſcũqꝫ videtur rẽ maculare quã ſcꝫ anhelitu ſuo refrigerare petit Con. nolito ſufflare in potũ tuũ. qꝫ pro et in cibũ tuũ ne videaris maculare vtrũqꝫ ſputo tuo.

Pocula ſi ſumas tu mergas labꝛa modeſte
Qui prope fert naſum non potum ſumit honeſte

Si tu accipias ſorbile qđ eſt in offa tua ſorbendo illud ꝓpter cerebri purgatõem. videas vt illud fiat honeſte ſcꝫ nõ intingẽdo naſuꝫ intra ſorbile tue offe aut ſiłis rei. nã illud foret inhoneſtuꝫ Con. ſi tu ſumas id ẽ accipias pocula. i. ſorbile tue offe tu intingas tua labia honeſte ille ꝗ fert id eſt portat naſum ꝓpe talia non ſumit honeſte

Non extollaris ſi ſors tibi proſpera cedat
Nam deus ingrato cito tollit munera que dat

Si ex bona fortuna deus cõceſſerit tibi bona tꝑalia. caueas ne eleues teipſũ ꝓpterea. nam ſicut deus fortune dedit ad tibi bona tribuẽ/dum. ita dabit te ad aduerſa diſpẽſando ſcꝫm merita ⁊ delicta tua q̃a poteſt plus remouere a te in vno anno. qꝫ dederat tibi prius in ſex vel decem annis. caueas ergo te ab huiuſmodi exaltatõe Conſtrue tu non extollaris id eſt ꝑ ſupbiam eleueris. ſi ſors id eſt fortuna proſpa cedat id eſt locum tibi det nam pro quia deus tollit id eſt remouet cito munera que ipſe dat homini ingrato

Quicquid agas hoſti nunq̄ʒ tua damna loquaris
Neqʒ tua nunq̄ʒ de paupertate queraris
Si tu habeas inimicū caueas ne loq̄ris in p̄ntia ſua de tuis dam-
nis. nā ſic redderes eū letū. nec etiā cōquereſ de tua paupꝰtate. qꝛ hoc
dilatādo redderet creditores tuos ad te moleſtādū ſollicitos Cō-
ſtrue. nūq̄ʒ ꝓ nō ⁊ vnq̄ʒ. nō loq̄ris. i. nō dices vnq̄ʒ tua damna hoſti. i.
inimico tuo. q̄cq̄d. i. quācūqʒ rem agas. i. facies. neqʒ ꝓ ⁊ nō. ⁊ nō que-
raris. id ē cōq̄raris vnq̄ʒ de paupꝰtate tua cuiq̄ʒ. id eſt alicui
Nec triſtare nimis ſi ſors aduerſa tibi ſit
Nam deus hos temptat quos diligit ⁊ ſeſe viſit
Si fortuna ſit tibi cōtraria ſcʒ in perditōe bonoꝝ tuoꝝ vl' in mor-
te parentū. aut in infirmitate corporis ꝓprij. non ꝓpter hoc debes ni-
mis triſtari. qꝛ hoc forſitan deus facit ad delendū pctā tua. ⁊ de hoc
ſcriptuʒ eſt in pſalmo. Uirga tua ⁊ baculus tuus ipſa me conſolata
ſunt Conſtrue. Si ſors id eſt fortuna. ſit tibi aduerſa id eſt contra-
ria. nec triſtare id eſt triſticiā recipias nimis nam ꝓ qꝛ deus temptat
hos quos diligit ⁊ ipſe deus viſit id eſt cito videt eos
In te ſi domina dominuſue tuus moueatur
Dum cadit ira nihil in eo tua lingua loquatur
Si tu habeas dn̄m vel dn̄am vel alter eoꝝ iraſcēdo tecū loq̄tur.
caue ne rn̄deas eidē rude. ſʒ expecta donec animus ſit pacificatus. et
tūc gratioſe excuſes te. qꝛ tūc ipſe melius te intelliget: Ut cato dicit.
Impedit ira aīm ne poſſit cernere veꝝ. Conſtrue. ſi dn̄s tuus ve. ꝓ
vel dn̄a tua moueatur in te. tua lingua nihil ꝓ nō ⁊ aliquid nō loqua-
tur aliquid in eo. dum id eſt q̄ʒdiu ira cadit. id eſt iraſcitur
Nuncia ſi tuleris coram magnate fer eque
Juſſa loquens tacite breuiter docte lepideqʒ
Si ſis nūcius alicuius in aliq̄ re. maxie corā magnate. i. corā p̄nci-
pe vl' ep̄o tu debes ſeruare in faciēdo ſermonē tuū q̄nqʒ cōditōes Pri-
ma ē q̄ nihil aliđ dicas niſi ſimpl'r veꝝ Scđa ē q̄ tu loq̄ris ſine gran-
di murmure Tercia ē q̄ loq̄ris ꝯpēdioſe ⁊ breuiter Quarta q̄ loq̄ris
prudēter ⁊ ſapiēter Quinta eſt q̄ loq̄ris ornate. Et ſi tu loq̄ris ꝓ aliq̄-
bus noli ſermonē vltra dilatare q̄ʒ tibi eſt traditū ad dicēdum. ⁊ ſi ali-
quid q̄ratur a te dēs caute ⁊ gratioſe rn̄dere Cōſtrue Si tu tuleris
nūcia corā magnate loq̄ris tacite breuiter docte. i. prudēter. q̄ʒ pro et
lepide. id eſt ornate. fer. id ē proferas. eque. i. equal'r. iuſſa. i. precepta.
Si tibi quis dederit gratis bona ſumito grate
Et data cum dante laudentur plenius a te
Si aliq̄s dederit tibi aliqđ donū qđ nō meruiſti ab eo gratātēr ac

cipiaſ. ꝛ licet illud ꝑui ſit valoris. debes nihilominus tm̄ laudare ac ſi magni ꝓcij eſſet. ꝛ nō ſolū ipm deū verūetiā ipm donantē. ꝛ hoc ſm beniuolentiā donātis Cōſtrue. ſi ꝗs dederit tibi gratis. i. ꝓ nihilo bona ſupple aliqua. ſumito grate. i. gratāter. ꝛ data. i. res q̄ dātur laudentur plenius. i. ꝑfectius a te cū dante. id eſt cum alio qui donat

Si cupias iuſtum vel honeſtum noſ cere vere
Infra tecta ſui debes vtrunqꝫ videre

Si deſideres cognoſcere vnū hoiem iuſtū vel honeſtū ſm rei ꝟitatem. nō poteris hoc ꝑſcrutari in loco publico qꝛ multi ſimulāt ſe corā hominibꝫ oſtēdendo faciē bonā ab extra cū tamē ſint mali ab intra. ſꝫ poteris cognoſcere vitā eorū eſſe honeſtā vel nō ſi cū eis modicum in domibꝫ eorū cōuerſeris Conſtrue. Si tu cupias. i. optes. noſcere. id eſt cognoſcere. vere. id ē veraciter hoiem iuſtum vel honeſtū tu debes videre vtrūqꝫ infra tecta ſui id eſt ſue habitationis.

Sit tua munda domus ꝛ in ipſa quicquid habetur
Dens. manus. os. oculus. nares tibi mane lauetur

Si vis honeſte viuere cū familia tua debes eē mūdus ꝛ honeſtus in factis tuis ꝛ in dictis. ꝛ domus tua debet eē mūda in cōuerſatōe. ꝛ res tue q̄ in domo ſunt debēt eſſe mūde Et ſi vis in ſanitate viuere laues quotidie dentes tuos. manus tuas. os tuū ꝛc̄. nā talia multū cōferūt ad ſanitatē corꝑis habendā Conſtrue. domus tua ſit mūda. et ꝗcꝗd. i. quecūqꝫ res habetur. i. cōtinetur in ipſa Dens. i. dentes tui. manus tue os tuū oculus tuus ꝛ nares tue lauentur ſingulis diebꝫ

Noli culpare dapes quas ſumere ſperas
Si quis preponat coram te nil ſibi queras

Si fueris inuitatus in aliqua domo ꝛ cibaria corā te ꝑpoſita non ſint tibi cōueniētia. nō tn̄ ꝓpter hoc debes aliquē culpare. ſed habeas patiētiā Etiā nō debes vnqꝫ petere in domo extranea illud qd̓ neſcis an hoc ſit in tali domo. vel nō caueas etiā ne hoſpitē tuū in aliquo dānes. qꝛ hoc facere vicioſum eſt Conſtrue. tu noli culpare. i. increpare dapes. quas ſperas ſumere. i. comedere. ſi quis id eſt aliquis preponit corā te. nil. ꝓ nō ꝛ aliquid. nō queras aliquid ſibi id ab eo

Rumores fugias tu nuncius eſſe ſiniſtri
Nec ſine re cupias tu nomen habere magiſtri

Caueas ne vnqꝫ ſis nouus inuentor rumoris ꝛ ne ſis nuncius male rei. ꝛ caueas ne accipias nomē alicuiꝰ dignitatis vl̓ officij ſine re. nā hoc potius foret tibi dedecus qꝫ honor Conſtrue. tu fugias rumores. id eſt nouitates ꝛ innouationes. ꝛ caueas eſſe nuncius ſiniſtri. id eſt alicuius mali. nec pro non ꝛ et. non ſinas id eſt non permittas te habere nomen magiſtri ſine re

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 G 68

A quocūq; viro miſſus quicunq; tibi ſit
Docte ſuſtineas. quodcunq; malum tibi dicit

Si aliquis dominus cui tu ſeruis dirigat te ad alium dn̄m vt tu
nuncies eidem aliquid quod eidem diſpliceat. ⁊ q̄uis talis domin⁹
inſurgat contra te per verba iniurioſa. non debes multum curare. ſed
fideliter negocium domini facias. gratioſe tamen ſemper te habendo
in negocio tuo Cōſtrue. quicumq; miſſus ſit a quocūq; viro. ſuſti/
neas tibi docte quodcunq; malum alius tibi dicit

Noli maiorem te caſtigare ſuper re
De qua ſi vellet poſſet ſibi damna referre

Tu non debes caſtigare maiorez te ſuper re pro qua poſſet tibi in
ferre damnum. nam priuſquaz aliquem corrigere velis. reſpicere de/
bes an illud facere tenearis ex officio vel ex fraternali charitate. ⁊ eti
am an ipſe melioratur ex tua corectione aut non. quia ſi times ipſius
peiorationem permittas cum in ſuo eſſe Conſtrue. Noli caſtigare
id eſt corrigere. maiorem te ſuper re. id eſt de re de qua ille quem tu
caſtigas poſſet inferre tibi damna ſi vellet

Non intromittas te. de qua re nihil ad te
Pertinet: ne ſtultum vel nequā quiſq; probet te

Si videas aliquod malum fieri quod nō ſpectat ſub tua correctō
ne nō intromittas te de illa re. precipue ſi nihil boni facere ſperas. q̄a
ſi intromittas te de reb⁹ alienis. ab hominib⁹ ſtatim iudicaberis ſtul/
tus vel inſipiens Conſtrue. Nō intromittas te. id eſt interponas
de re de qua nihil ad te ꝑtinet. ne pro et ⁊ nō: vt quiſq; id eſt quilibet
probet te ſtultū. id eſt fatuum. vel nequā id eſt peruerſum

Pro modico tibi non eſt offendendus amicus
Nullus amicicie rem perdit ni ſit iniquus

Si habueris amicū quē diligis ⁊ a quo diligeris. caueas ne ſaltē
pro re parua eidem facias diſplicitum quia amicicia inter duos ho/
mines radicata. nunq̄ nisi ab iniquo diſſoluitur. ⁊ ideo ne iniquus
videaris nunq̄ p te diſſoluatur amicicia Cōſtrue. amicus nō eſt of
fendendus tibi. id eſt a te. pro modico q: nullus niſi iniquus id ē ma
lus perdit rem. id eſt poſſeſſionem amicicie

Filia ſi tibi ſit cui vernat nubilis etas
Clauſtri ſiue viri ꝑperes huic iungere metas

Si habeas filiā ſororē vel neptem q̄ ſit etatis ſufficiētis ad haben
dū maritū aut ad ingrediendū monaſteriū aliq̄d. quāto citius pote/
ris tradas eā matrimonio. aut in monaſteriū intrudas. nā longa mo
ra taliū rerum multis obeſt. nulli aūt prodeſt. ⁊ cum hoc ſeruabis ho
norē ſuū cū m tuo Con. ſi filia ſit tibi cui vernat. id eſt floret. nubi/

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 G 68

lis etas. id eſt matrimonialis. properes id eſt feſtines. iungere huic metas clauſtri ſiue viri id eſt mariti

Raro breues humiles vidi. rufoſqꝫ fideles
Albos audaces. miror longos ſapientes

Sunt aliqui homines quibus inſunt aliqua indicia probitatis aut malicie. Primo homines parue ſtature ſunt communiter magnanimi. ⁊ ideo ſunt ſuperbi ⁊ elati in animo ſuo. Secundo homines rufi communiter ſunt cauti ⁊ malicioſi. Tercio homines albi ſunt raro audaces ſed frequenter timidi. Quarto homines magne ſtature raro ſunt ſapientes Conſtrue. vidi raro id eſt tarde. breues homines humiles eſſe. qꝫ pro et. ⁊ vidi raro rufos homines fideles. ⁊ vidi raro albos audaces ⁊ miror magnos eſſe ſapientes

Sedulus in ſtudio puer in templo pius eſto
Pacifice redeas per vicos atqꝫ plateas

Hic dicit ꝙ puer in ſcholis debet eſſe ſedulus. id eſt aſſiduus in ſtudio ⁊ in eccleſia non debet dicere multa verba vana. ſed ſemper deum laudare audiendo diuinum officium ⁊ dicendo horas ſuas. Iuxta illud. Domus mea domus orationis vocabitur. Et tranſeundo per vicos debet eſſe pacificus non murmurando nec rixando. nec huc vel illuc aſpiciendo. ſed directe eundo viam ſuam nullam faciet moram in loco publico Conſtrue. o puer id eſt o iuuenis tu eſto ſedulus. id eſt continuus in ſtudio tuo. et o puer eſto pius. id eſt benignus in templo. id eſt in eccleſia. et redeas per vicos atqꝫ per plateas. pacifice. id eſt moroſe.

¶ Finit liber moroſi Faceti cum notabili gloſa Impreſſus Dauentrie per me Jacobū de Breda. Anno dñi. milleſimo quadringēteſimo. nonageſimonono. octaua Aprilis.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 G 68

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 G 68

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 G 68

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 G 68

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 G 68

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 G 68

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 G 68

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 G 68

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 G 68